

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sermones super epistolas dominicales

Herolt, Johannes

[Ulm], um 1478-80

[Sermones XXXI (quarta post penthecosten) - XL]

[urn:nbn:de:bsz:31-311743](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-311743)

Esaias Capite 42
Nonne Calami qui sicut non cadunt
Et lignum fumigat non extinguitur.
74

Secundo per longam experientiaz: quis hominum tot malicias
experius est. et quis vnq̄ tam diu studuit. quia dyabolus iaz
plus q̄ sexingenta milia annis studuit. In quatuor annis quis
studere potest ad gradu magisterij arcium: aut fieri doctoz. aut
in medicinis: aut in iure canonico: aut in theologia, Tercio ex
reuelatione superiorum potestatu. Vnde ysidorus de sumo bono
Demonos triplici scientie acumine vigent scz subtilitate natue
experientia tempoz. reuelatione superiorum potestatu. Septimo
queritur utz aliquis potest viuere sine omni temptatione. rñ
detur q̄ nullus xp̄i fidelium potest viuere hic sine temptatione
Hoc multipliciter probat. Nam dicit Job. 7. Malicia e vita ho
minis super terram. Vnde Hiero. super Matth. Impossibile est
humanaz naturam non temptari. Vnde Berni super psal. Qui
habitat. Nemo in carne potest viuere sine temptatione. et qui ab
vna liberat protinus expectat aliam. In signu huius dr̄ Ecclia.
Fili acedens ad seruitutem dei sta in timore dei et ppara ani
mam tuam ad temptationez. Sed diceret aliquis quare pmittit
deus suos fideles ita temptari. Rñdetur ppter profectuz ipsoz
Quia fm aplm Nemo coronabit nisi qui legitime certauerit.
Vnde Hiero. in epistola: Quis sanctorum sine certamine corona
tus est. Vnde etiam Amb. super lucam pposita est corona:
subeunda sut certamina. Nemo potest coronari nisi qui vicerit.
Maior est fructus vbi maior est labor. Temptari non est pec
catum: sed materia exerende virtutis. Hoc patet per Berni.
dic. Quotiens resistis totiens coronaberis. Exempluz de illo iu
uene qui meruit vna nocte septem coronas resistendo tempta
tionibz. hoc quere in discipulo de tempore.

Job 7 Capite

Ecclia capite 2

Paulus ad Timotheum in Epistola
ma Capite Secundo

**Dñica quarta post penthecosten
Epistola Pauli Apostoli. ad Romanos.**

Capite octavo

ratres. existimo em̄ q̄ non sunt condigne passio
nes huius temporis ad futuram gloriã que reue
labitur in nobis. nam expectatio creature reuela
tionem filioz dei expectat. Vanitati em̄ creatura subiecta
est non volens sed propter eũ qui subiecit eam in spe. qz
et ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in li
bertatem glorie filioz dei, Scimus em̄ q̄ omnis creatura
ingemiscit et parturit vsqz adhuc. Non soluz aut illa sed
et nos ipsi primicias spiritus habentes et ipsi intra nos
gemimus ad optionem filioz dei expectantes redemptione
corpis nostri in xpo ihesu dño nostro.

Sermo

Sermo super Epistola precedenti xxxi

Existimo quod non sunt condigne passiones ꝛ. Ro. 8. cap:
Humana cōditio ex preuaricatione primoz parentum
facta: est fragilis & infirma. intus & extra. superius & in-
ferius. ante et retro. a dextris & a sinistris. & p omnes partes cor-
poris influunt passiones: que omnia verbis pauissimis tāgit
david dīc. Circundederunt me mala quoz non est numerus.
Ex quo etiam Applus paulus expertus erat magnitudinem et
multitudinem tribulationum in quibz sepe periclitatus fuit vsqz
ad mortē. Primo a iudeis qñ quinquies quadragenas plagas
vna minus accepit. Secundo ter virgis celsus est. Tercio in car-
cere & in ligno pedibz affixus. Quarto i hīz lapidatus. Quin-
to feris datus. Sexto in fame. siti frigore. in nuditate & in pericu-
lis fluminū et latronum falsoz fratrum: preter intrinsecam tri-
bulationem & solitudinem omniuz ecclesiāz. Septimo rome
capite truncat a nerone anno dñi. lxi. Expertus erat similitē
magnitudinem future glorie inquantum licuit homini mortali
adhuc experiri qñ raptus fuit in paradysum vsqz ad terāū celū
et audiuit ibi archana verba que nō licet homini loqui. & hoc
dicit Applus. Existimo q non sunt condigne passiones ꝛ.
Vnde in pñti sermone tria sunt dicenda. Primo de passioibz
innatis & illatis. Secdo q nullus potest esse diu sine tribulatiōe
et tristitia in hac vita. Tercio quō non sunt condigne passio-
nes huius tempis ad futuram gloriā cum vno exemplo.
Quantum ad primū sciendum q Applus dicit hic passiones in
plurali ppter diuersas & multas passiones. qz quedam passioēs
sunt innate. sicut fames sitis frigus lassitudo egritudo et mors.
Similiter sunt alie passiones innate: que etiaz ex corruptione
nature & primoz parentuz preuaricatione viciate insunt nob.
ex quibz in membris interioris hominis cōtinuum bellum gerit.
Caro em̄ concupiscit aduersus spm̄. & spiritus aduersus carnē
affectiones cōtra rationem & cōtra conscientiam. cōscientia cōtra
voluntatem. Et sic que intra nos sunt bellum gerunt ad inuicē.
Et hoc conquerit dominus Gen. 8. dicens. Sensus & cogitatio
hominis in maluz prona est ab adolescentia sua cunctis diebus.
Hoc etiam dī Zacha. 6. Siue nascendo homo in mōm egredia-
tur: siue moriendo mundum egrediat: hoc totum agitur in
tribulatione. Vnde Job. 14. Homo natus de muliere breui vi- cap. 14

David Salmo. tricesimo nono

*Paulus ad Corinthios Capite
Undecimo in Epistola secunda.*

*Paulus ad Corinthios Capite 11
in Epistola secunda.
Si quis vult. cap. 8.*

Apostolus Paulus ad Galathas cap. 5.

xxxii

tem. reple. mul. mi. &c. Unde hanc miseriaz conquerit hie Xpls
 Video aliam legem in membris meis repugnantem legi men-
 tis mee, Unde etiam Jac 4. Unde bella et lites in vobis: nonne
 ex concupiscentiis vestris &c. Item alie sunt passiones illate quas
 sustinemus a proximis. sicut damna rezz. contumelie verborum
 persecutiones opezz que patienter iufferende sunt. quod reues-
 ra pro virtute maxima computat, Dns enim in veteri testamen-
 to huius virtutis pondus considerans indulgit vt hoies maluz
 pro malo redderent. sicut dicit Leuit. 26. Persequimini inimi-
cos vestros Niere. 5. Reddet ei hm opus suum. et iuxta omnia
que fecit fac ei, Item Exodi. 21. Dentem pro dente. oculuz pro ocu-
lo. Deus autem in carne veniens qui reddidit bona pro malis
 meliorem & nobiliozem vitam & sanctiozem instituit. Mat. 5.
Qui percusserit te in vnā maxillam prebe ei aliam. Item ause-
 renti tunicz: dimitte et pallū. Et quod xps verbo docuit hie
 exemplo exhibuit. sicut dicit Johannis. 19. Assistens vnus mi-
nistroz dedit ihesu alapā. dicens: Sic respondes pontifici. Tūc
 non solum aliam prebuit: sed totuz corpus pro nobis exhibuit
 Et in signū huius doctrine permisit se vestibz spoliari & nudum
 in cruce suspendi. Sic et quilibet xpifidelis patienter debet sus-
 ferre iniurias illatas. siue in rebus siue in fama siue in persona. &
 reddere inimicis bona pro malis Mat. 5. Audistis quia dictum
est antiquis. Diliges proximū tuum & odio habebis inimicuz
Ego aut dico vobis. Diligite inimicos vestros, Nec mirum qd
 altiora & sanctiora precepta deus nobis dedit qd antiquis. quia
 illis terram promisit et nobis celum. illis vitam diuturnā & no-
 bis eternam, Item sunt quedam passiones affectate quas susti-
 nent hī qui toto corde deum diligunt qui non contenti prioribz
 passionibz sed & cor contrituz & corpus castigatum volun-
 tarie offerunt deo mortificantes se tota die. quoz vnus fuit Jo-
 hannes baptista qui nec vmū nec liceram bibit. & vestimentuz
 de pilis cameloz portauit. Item sanctus paulus qui dixit. Ca-
stigo corpus meum & in seruitutem redigo. Item omnes sancti
 confelsores qui paupertati attenuati: abstinentia macerati: affli-
 ctione castigati: in orationibz continui: ieiunijs fatigati: sancte
 et iuste vitam suā finierunt, Unde ad Hebreos In solitudini-
bus errantes. in speluncis & cauernis terre. circueierunt in melo-
tis & pelibz caprimis angustati et afflicti quibz nō dignus erat
mundus, Quantuz ad scdam partem huius sermonis ē sciendū

de Roma
Capit. 7

Jacob. capit. 4

Leuit. cap. 26
Exodi. et beatriano
capite 19.

Mat. 5. Cap.

Johannis capite
18.

Mathej. 5. Cap.

Luce capite vnico.

Mathej capite primo
Luce de Corinthior capite
Nonim. Epist. prima

Paulo in Hebreos capite
vndeimo.

Sermo

38
David psalms

¶ nullus in hac vita potest esse sine tristitia. quia in medio sumus inter locum summi gaudij et locum qui est in inferno. Icirco necesse est participare gaudium et tristitiam. Unde Boetius de consolatione philosophie. De quantitate amaritudine humana felicitas vestita est. Sed dicitur: Cur deus ita ordinavit. Respondet Johanne Nyder, Primo ut sciamus nos hic esse non ciues sed aduenas et peregrinos. Unde dauid in psalmo. Quoniam aduena ego super te et peregrinus sicut omnes patres mei. Secundo in ut modo non habeamus spem tardantes currere ad terminum patrie. Tercio ut stimulemur penis quasi calcibus ad currendum in viam mandatorum dei. Quarto ut horreamus peccata nostra mortalia que deus intus odit ut pro vno peccato ipsius omnes penas istas humano generi intulerit. Quinto ut purgemur in igne purgationis in presenti ne in futuro grauius puniamur in purgatorio. quia secundum magister sententiarum. li. 4. di. ij. Deus ex iustitia impunitum non dimittit delictum. Unde Augustinus in sermone de igne purgatorij. Ignis purgatorius et si non sit eternus: superat tamen omnem penam quam unquam in mundo aliquis est passus. Dum enim a quocumque facies dei videbit donec per penam veniale peccatorum quadrans minimus soluiatur. Ergo ut infernum fugiamus in quo pena minima est acerbior omnibus penis mundi. Augustinus. Maior pena inferni maior est omnibus penis huius seculi. Unde etiam Bernardus. Vna scintilla que hominem ignis plus ledit peccatorem quam si mulier in dolore partus mille annos perduraret. Sexto ut plus de gaudio mereamur. Nam in passione virtuose suscepta maxima pars meritoz nostrorum consistit. Bernardus. Virtuosius est mala patienter perpeti quam operari. Cum igitur opera nostra parua et quasi nulla sunt: necesse est nos hic pati ut sic mereamur. Vbi sciendum est quod homo in statu innocentie sine difficultate aliqua celum intrasset. Gregorius. Ad hoc in paradiso positus erat: ut sese creatoris obedientie in vinculis caritatis aringeret et ad celestem patriam sine morte carnis transiret. Sic namque mortalis conditus est: ut si non peccasset etiam mori non potuisset. Nunc autem est propter peccatum eius deus de delicijs paradisi in exilium huius mundi. nec potest quis nisi per tribulationem redire ad gloriam. Ad hoc designandum deus posuit ante paradysum cherubim et flammeum gladium. Gladius enim signat passiones et tribulationes presentis vite. De quo psalms. *Psalmus 38*

xxxii

te tribulationes iustoz. Et de omnibz hys liberavit eos dñs
 Et hoc erit plenius qñ celestem patriam intrabimus que est lo-
 cus deliciaz et gaudioz. Bern. Locus ille scz paradysus locus
 gaudij est vbi torentes voluptatis pctantur. locus splendoris
 vbi iusti fulgebūt sicut sol. locus abundantie vbi nihil deest vi-
 dentibus deū. locus sanitatis vbi apparet dñs suavis in vniuerso
 sis. locus pacis vbi factus est. locus admirabilis vbi sunt mira-
 biha opera eius. locus saturitatis vbi saturabimur cū apparue-
 rit gloria. et locus visionis vbi videbit deus deoz in syon. lo-
 cus leticie vbi leticia sempiterna super caput eoz. Quantum
 ad terciam ptem istius sermonis sciendum q non sunt adig. ae
 passiones huius tempis ad futuram gloriā etiam si in vno ho-
 mine cōfluant omnes passiones pñtes pterite et future. vt cla-
 rius videbitur. Sciendum q passiones huius temporis sūt mo-
 dia illa vero gaudia immensa. Sap. 3. ca. In paucis verati. in
 multis bene disponentur. Nam sicut gutta aque respectu maris.
 Sic sunt passiones huius tempis ad futuram gloriā. Secūdo
 quia hec sūt in loco calamitatis id est in presenti mdo vbi est lo-
 cus tristitie. Ergo dicit hic valis lacrimaz. Aug. In valle mi-
 serie sumus in qua magis flendum est quo minus flemus. Vnd
 Greg. super Ezech. Quid est quod in hoc mdo libeat vbi ge-
 mitus inspicimus. vndiqz ludus audiuimz. destrude ciuitates
 euersa castra. depopulati agri et in solitudine terra redacta ali-
 os in captiuitatem duci. alios detruncari videmus. alios inter fi-
 ci. Quid est ergo qd in hac vita libeat fratres mei. si sic mōm
 diligimus iam non gaudiū sed vulnera amamus. Item in hac
 valle lacrimaz sunt plura pericula et naufragia Bern. Pericu-
 lum probat transeuntū raritas: pereuntinz multitudo. Ex qua-
 tuor manibz vix perit vna. et mari aut huius mundi vix eua-
 dit vna. Ex quo patet q mōus est periculosior mari. qz in mari
 huius mundi vix de quatuor nauibz transit vna. i. vix de qua-
 tuor hominibz vnus ad portum salutis puenit. sed in illz futu-
 ra amenitate electis triplex gaudium erit. Primum a claritate.
 Apoc. 21. Ciuitas illa non eget sole neqz luna vt luceant in ea.
 Nam claritas dei illuminabit eam et lucerna eius et agni. Secū-
 dum a loci puritate Apoc. 21. Ibi non intrabit aliquid coinqui-
 natuz aut abhominatiōe faciens aut mendatiū. Terciu erit ex
 loci latitudine Baruc. 3. Disrl q magna est domus dei et ingēs
 locus possessionis eius magnus nō habens finē. Tota em terra

Lucy ad Romanos 4.

Sapient. Capite 3.

Apocalyp. cap. 21.

Apocalyp. 21. capit.

Baruc. 3. Cap.

3

Samo

est quasi punctus respectu celi empirici in quo sancti regnant. Tercio quia passiones huius temporis sunt quasi particulares. quoniam nunquam in toto esse hominis subsistunt: sed in membris et partibus hominis. Nulla enim passio huius temporis cognita est vel audita que uniuersum esse hominis intus et extra fatigaret. ut sit in omnibus partibus corporis et anime, sed illa futura gloria erit totalis. quia in anima et corpore abundanter redundabit: intus ut etiam ossa nostra germinabunt. Et iterum de hac abundantia gloriatur Isaias. 66. Deliciae affluens id est omnimoda gloria. hoc est primo corporis gloria. et a gloria sensuum et omnium membrorum. et a gloria anime et omnium potentiarum eius. Nec est locus in corpore et anima qui se abscondat a calore glorie eius. quod bene notificatur per exemplum quo ferrum ignitum et candens simul unum sit cum igne habens exitum a forma seipsum propria. Sic erunt homines in corpore et anima in celo glorificati. Nam corpora electorum habebunt magnam claritatem. Mat. 13. Fulgebunt iusti sicut sol. Insuper habebunt impassibilitatem. nulla enim molestia corporibus eorum de cetero potest nocere. Apoc. 21. Absorbet deus omnem lacrimam ab oculis eorum etc. Bernardus in libro de Consideratione: Qualis autem putas erit splendor animarum quando solis splendorem habebit lux corporum. nulla erit tristitia. nullus dolor. nullus timor ac labor. nulla moeror sed semper perpetua sanitas perseverabit. Quarto a paupertate inferentium. quia hic specialiter ab aliquibus hominibus sunt illata et non ab omnibus hominibus. Illa autem futura gloria erit generalis. quia ab omnibus habitantibus celum in nos deriuatur ut a singulis sanctis et angelis consequamur. hoc innuit psalmus. cum ait. omnia seruauit tibi. Cui consonat illud Isaias. 49. Erunt reges et regine nutrices tue. Dicitur autem future generalis gloria. quia a deo et omnibus sanctis in nos fluit. Nam in videndo faciem christi summum deitatem erit summum gaudium. quia melius sic esset esse in inferno quam esse in paradiso et faciem dei non videre. Unde dicitur. Distende nobis domine faciem tuam et salui erimus. Etiam Johannis. 19. Nec est vita eterna ut cognoscant te solum deum etc. Unde Fulgentius. dicit. Dei faciem si omnes in carcere inferni viderent nullam penam: nullamque tristitiam sentirent. Secundum gaudium erit videndo humanitatem christi qui est rex regum et dominus dominantium. Psalms vicesimo quarto. Regem in decore suo videbunt. Tertium gaudium erit in consideratione unionis humanitatis ad

Isaie. cap. 66. v. 14. 15. 16.

psalms. 70.

xxxii

divinitatez. et erit mirabile quando cognoscant qd frater eorum
 fm carnem est vere deus. Et in hoc nos honoravit super ange-
 los Heb. Nusquam angelos apprehendit: sed semen Abrahæ.
 Et iccirco magnaz confidentiam debemus habere ad deū no-
 strum. qz caro et frater noster. Be. n. Puto me iaz spernere nō
 poterit xp̄us os de ossibus suis: et caro de carne mea. Itē ab om-
 nibus sanctis. et ex illa iocunda societate triplex gaudium pue-
 nit. Primū ex multitudine Apocal. 7. Vidi turbam magnā etc.
 Sedm gaudium est ex nobilitate et societate illius in qua erit be-
 ata virgo et omnes sancti et angeli qui omnes reges et regine
 sunt quia possident regnum celoz cum xp̄o qui est rex regum.
 et dominus dñatum. Tertium est ex amicitate illius socie-
 tis. tanta em̄ erit caritas inter ipsos ut gaudium alioz suum re-
 putent. Quinto quia ille passiones presentes cū tempore finiuntur:
 Illa autem gloria permanet eternū. De hac futura glo-
 ria dicit Augustinus. De care illā vitam amplecti debuisti: ubi
 ē vita sine morte. lux sine tenebris. iuuentus sine senectute. pax
 sine discordia. voluntas sine invidia. regnum sine cōmutatione
 quod non amittitur. Bern. in sermone. Regnum dei conadi-
 tur in iustificatione: precipitur in glorificatione. Et de hac futu-
 ra gloria dicit Isa. Darius non vidit etc. Ultimo nota exem-
 plum de dyabolo qui dixit. Si esset statua a terra vsqz ad celoz
 clavis et nouaculis transfixa libenter vellet ascendere et descende-
 re: ut sic econuerso celum posset intrare et sic futuram gloriam
 possidere quaz preparauit deus diligentibz se. quere in discipu-
 lo de tempore sermone. lxiij.

*Paulus ad Hebræos
 Capite secundo*

Apoca. Cap. 7.

**Dominica quinta post penthecosten.
 Epistola beati Petri Apostoli.**

Ariffimi. omnes vnanimes in oratione estote cō-
 patientes. fraternitatis amatores. misericordes.
 modesti humiles. non reddentes maluz pro malo
 vel maledictum pro maledicto: sed econtrario benedicen-
 tes. qz in hoc vocati estis ut benedictionez hereditate pos-
 sideatis. qui em̄ vult vitam diligere et videre dies bonos
 coherceat linguam suam a malo et labia eius ne loquan-

*Beato Petri in Epistola
 prima capite tertio*

Sermo

tur dolum. Declinet aut a malo & faciat bonum. Inquirat pacem & persequatur illam: quia oculi dñi super iustos. & aures eius in preces eoz. Vultus autem dñi super facientes mala. Et q̄s est qui vobis noceat si boni emulatores fueritis: s̄ n̄i quid patimini propter iusticiã beati. Timorem aut eoz ne timueritis vt non turbemini. Dominum aut̄ ihesum xpm sanctificate in cordibus vestris,

Sermo super epistola precedenti

Omnes vnanimes in oñ omnibus x̄. prima Petri. 3. Q̄s iustificat homines in hac vita: est ieiunium: elemosina et oratio. Sed oratio h̄is duabo altius volat ad deum et celeste adiutorium nobis acquirit. Vnde Greg. dicit Magna est vis orationis que effusa in terra in celo operetur. Ergo Ap̄tus petrus hortatur nos in verbis premissis ad orationem dicens: Omnes vnanimes x̄. Vñ in presenti sermone tria sunt dicenda. Primo de oratione. Secundo de ymaginibz sanctorum. et xpi. Tercio de illis qui possidebunt hereditatem celestis in celis x̄. Ad primũ de oratione mouende sunt questiones. Et primo querit hic versus quas ptes mundi orare debemus, Rñdet sanctus Tho. q̄ cõmuniter vsueuerunt homines versus orientẽ orare & altaria construere triplici de causa. Prima in signum q̄ a xpo est illuminatio nostra qui visitauit nos oriens ex alto. Secundo q̄ ibi est paradysus a quo exordimur. ideo morimur vt i paradysum reintremus, Tercio q̄ ab oriente ad iudiciũ veniet xpus. Secundo querit an debet esse locus specialis orandi. Rñdet Humbertus, Non est in loco ponenda talis fiducia sic q̄ nõ credit aliquis alibi non posse se exaudiri. s̄ tñ curandum est de loco etiam tñbo de causis, Primo quia si non esset locus deputatus orationi: tunc nesciretur vt & omnes homines orarent: an multi obmitterent orare. Secundo q̄ vadens ad locum orandi plus laborando plus meret̄. Tercio vt petentis oratio citius exaudiatur. q̄ ibi in loco orationis plures aueniunt ad orandum. Et s̄m Beatus Hiero. Impossibile est preces multas & nõ exaudiri, Notandum s̄m eundem Humb. q̄ quũs orationes et alia sub oratione contenta valent in omni loco: tñ competentiũ et fructuosius effundunt̄ in oratorio septez de causis. Prima quia credendum est q̄ deus citius exaudiat eum in loco deputato q̄ in alio Paralipome. septimo. Oculi mei erunt parati et aures mee erũt ad orationem eius qui in loco isto orauerit.

Luceo capite primo.

*In Secundo libro Paralipome.
Capite Septimo.*

xxxii

Genesio cap. 28

Secunda quia credendum est qd angeli sancti locum talem sanctum magis frequentant. quia ibi est domus dei. Et in signum huius habetur Genesio 28. qd iacob vidit angelos dei descendentes et ascendentes in loco dicto bet hyl id est domus dei Ipsi sunt qui necessarij sunt orantibus ad ferendas orones nostras coram deo. Tercia ratio est qd probabile est qd demones. qui libenter impediunt orationes non audent ita accedere ad huiusmodi locum sanctum sicut ad alium locum pre terrore quem incutit eis locus sanctus Genesio 28. Qd terribilis est locus iste scz demonibus. Quarta quia oratoriū consecratum est in honore alicuius sancti patroni. Pie credendum est qd sanctus patronus ecclesie specialem curam habet de conuenientibus ad locum sui patronatus. sicut princeps alicuius terre de hijs qui veniunt ad loca sui domini. Sicut inuenit de sancto iacobo et de multis sanctis specialiter inuocantibus sua loca visitantes. Et quia orantibus non modicum necessarium est adiutorium sanctorum qui sunt potentes apud deum sicut illud Job. 5. Ad aliquem sanctorum te conuere. ergo orationem in sacris locis plus qd alibi. Quinta ratio quia in ecclesijs sunt reliquie sanctorum. ergo quoniam oras ante altare: inuoca specialiter illos sanctos quorum reliquie ibi continentur in altari. Nec dubium quin orones nostre ad effectum deducantur. Sexta. quia ibi sunt ymagines crucifixi beate virginitatis et sanctorum ut frequenter quod multum valent ad deuotionem excitandam. Deuotionis autem affectus summe facit oronem efficacem Aug. Dignior sequitur effectus quem feruentior precedit affectus Bern. Ad affectum cordis respicit deus. Septima. quia ibi est frequenter corpus christi. Quotidie autem horis et missae sunt ibi. ratione cuius quilibet ecclesia excellit templum salomonis in quo nunquam tamen fuit bonum. In presentia autem christi si quis fide orat: citius exaudiri potest quam in alio loco scz quoniam stat circa missam vel in alio loco in presentia sancti corporis christi. Vnde henricus de halsia. Sicut enim confessio et contritio dispositiue sufficit ad salutem. si corporalis presentia corporis christi aliquid singulariter operatur ad salutem. ut patet de latrone associato christo quando presencialiter moriebatur in cruce. que ei alias non sufficisset aut in tantum valuisset. sic videtur quod non minus nunc peccator humiliter spe venie assistens sacramentali oblationi veniam consequatur: aut abundantius gratie collationem recipiat: quare si illam similiter in alio loco haberet.

Sermo

Item cum xpus in terra degens nulli sanitatem denegauerit in fide petenti: nunquid equale vel maius est nunc inuisibilez fide credere pntem in sacramento eucharistie. et hoc vult dictu euangeli. ibi. Beati qui non viderunt et crediderunt quid g refert ad veniam consequendaz modo contrito corde et humili eucharistie interesse ymolationi qz ipsi visibiliter pnti associari et honorificare. et olim oblacioni eius in cruce interfuisse sicut latro Vel honorem xpo corporaliter in se exhibuisse. sicut magdalena q lacrimis lauit ihesu pedes et terisit capillis et ungento ungebat et osculabatur. Vn quasi nihil refert quo ad effectum gratie vel venie consequende. huc ille, Item queritur utz deus peccatores exaudit. Respondeo q sic: qn petunt saluaria August. Si deus peccatores non exaudiret frustra ille publicanus dixisset. Deus propicius esto mihi peccatori. et tñ exauditus est. Item notandum q deus aliquñ audit preces peccatoz et aliquando si quia si bene est in peccatis mortalibz et petit ab eo regnum suu. non dat sibi illud. Sed si dicit D pie ihesu Ego peccator peccavi in celum et coram te. ignosce mihi peccatori q te grauiter offendi meis grauissimis peccatis. et si instanter petat sine dubio deus exaudiet eum. et qñ est liber a peccatis tunc ab eo petat regnum suu et dabit. Quantuz ad secundam partem sermonis querit Cur xpiani in nouo testamento faciunt sibi ymagines contra illud preceptuz Exo. 20. Non facies tibi sculptile. Rñdetur q in veteri testamento prohibitum fuit fieri ymagines: maxime dei. Tum ppter proximitatez ppli qui promi fuerunt ad ydolatriam, Tum etiam qz deus adhuc non factus fuit homo. nec effigiari debuit. Sed in nouo testamento introducus est ipse vsus ymaginuz. Primo a dño nostro ihesu xpo qui suam ymaginem regi abagaro panno impressam misit vt ait Eusebius. in ecclesiastica hystoria. et Damianus in li. sen. Secdo ab aplis nam tempore eoz fuerunt ymagines dñi nostri ihesu christi. et ymago beate virginis marie quas beatus lucas sculpsit q imago beate virginis marie adhuc rome habet. et sanctus seruatus ymaginem xpi secum detulit vt reperit in sua hystoria. Tercio ex approbatione ecclesie. Nam in quodaz concilio fuerunt fere mille episcopi congregati qui omnes ex inspiratione spũs sancti diffinierunt vsus ymaginum esse licitum. Secundo queritur Cur inuente sunt ymagines, Respondeo triplia de causa

Prima est propter memorie labilitatem ne obliuiscamur dñi nostri ihesu xpi: beateq; marie uirginis et alioꝝ sanctorum. Et quoniam eunq; uideamus ymaginem dñi nostri ihesu cristi eum honoramus et sanctos imploramus ut pro nobis intercedant ad xpm. Secunda causa est propter informationem rudium qui litteras ignorant qui docent ymaginibus loco litterarum. Unde de hoc dicit in decretis ymagines sanctorum et picture sunt libri laycorum. Tercia causa est propter deuotionis excitationem. plus mouent visu quam auditu. Unde in inspectione ymaginum debemus ad deuotionem excitari. Cum uideamus tanta bona meritoria depicta: debemus etiam per uocari ad honestatatem morum et uerborum in presentia ymaginum: honorando in hoc deum et sanctos ne impudica loquamur et turpia in uerbis: sed deuotionem ostendamus in uerbis et factis sicut debet sanctos. Quamuis ad tertiam partem istius sermonis dicit hic Augustinus, In hoc enim uocati estis ut benedictionem in hereditate possideatis. Unde sciendum quod triplex est genus hominum et unum tantum possidebit de illa hereditate. Primum est illorum qui bonam uitam non capiunt nec perficiunt. sicut omnes infideles et mali christiani qui non curant implere diuina mandata nec odiant peccata et sic in malitia uauunt et moriuntur. Unde de quolibet istorum dicit in psalmo. Malitiam autem non odit deus. et istam iam dictam non saluabunt. sed hereditabunt infernum. Secundi sunt qui bonam uitam capiunt sed non perficiunt. et ideo etiam non saluantur. Unde Gregorius in moralibus. Incautum bonum agitur si ante terminum uite deseratur. Unde etiam Bernardus. Perseuerantia est uirtus sine qua nemo uidebit deum. Unde Albertus magnus, Quid enim profuit iude quod ipsum christus de mundo elegerat quid profuit diuturna familiaritas christi: quid sancta predicatio christi: quam sepe ab ipso audierat: quid exempla quid uirtutes: quid miracula que ab ipso uiderat: quid gratia sibi collata ad predicandum et miracula faciendum. Nam christus apostolis dixit. Euntes predicare quia appropinquat regnum celorum et infirmos curate. mortuos resuscitate. leprosos mundate. demones effugate. Ex quibus patet quod iudas bene incepit sed male finit quod christum tradidit post hoc desperauit. et in desperatione laqueo se suspendit. ysidorus de summo bono. Non est beatus qui bonum facit. qui enim perseuerauerit. Tercii sunt qui bonam uitam capiunt et finiunt. huius premium percipiunt a christo. talium enim uita est deo placita que sine bono fit conclusa. ysidorus de summo bono. Tunc deo placet conuersatio nostra quando bonum quod incipimus perseueranter ampleuerimus.

Sermo

Bernardus in sermo. Bonam vitam ego puto mala pati et bona facere et sic usque ad mortem pseuerare. sed heu plures sunt qui in quadragesima bonam vitam inchoant sed post pascha retrocedunt. Unde dicit in decretis. Multi bene incipiunt qui in malo vitam finiunt. Ex dictis patet quod multi sunt qui apud homines reputantur in bono statu: et e converso multi apud homines reputantur mali et tamen sunt amici dei et ab eo electi: quod nouit dominus qui sunt eius. Unde Gregorius. Mirum non est quod quisque bonum inchoat: sed difficile est si intentione recta in bono opere perdurat. Pro quo notandum quod non possumus cogitare bonum nec inchoare: nec multoties in eo pseuerare sine dei adiutorio. In signum huius quod die oramus de. Actiones nostras domine etc. Ultimo nota exemplum de vno fratre qui voluit de monasterio exire et redire ad seculum, sed christus eum cum miraculo retinuit in ordine monasterii quere in proptuario.

Unica sexta post penthecosten. Ad Rom. Capitulum

Patres quicumque baptisati sumus in christo ihesu in morte ipsius baptisati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo christus resurrexit a mortuis per gloriam patris: ita et nos in nouitate vite ambulemus. Si enim conplantati facti sumus similitudini mortis eius: simul et resurrectionis erimus. hoc scientes quod vetus homo noster simul crucifixus est ut destruat corpus peccati et ultra non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est iustificatus est a peccato. si mortui sumus cum christo: credimus quod simul etiam uiuemus cum ipso: scientes quod christus resurgens ex mortuis iam non moritur. mors illi ultra non dominabitur, quod enim mortuus est peccato: mortuus est semel, quod autem uiuit: uiuit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato uiuentes autem deo in christo ihesu domino nostro.

Sermo super Epistolam xxxiii

Quicumque baptisati sumus etc. Ro. 6. In ista epistola hortatur nos apostolus ad uite emendationem que consistit in hoc quod mortui peccatis soli deo uiuamus qui nos uiuificauit. In signum huius de latere christi exiuit sanguis et aqua, sanguis per quem redempti sumus, aqua per quam sanctificati sumus mundati per uirtutem purgatiuae aque baptismalis. Ergo dicit apostolus Quicumque baptisati. Unde in presenti sermone tria sunt dicenda

Primo quō aliqui viuūt in deo. aliqui cum deo. aliqui sine deo
 Secundo quō xpiani baptisati debent vitare immunditiam pec-
 cati mortalis. Tercio quare quilibet xpianus desiderare debet eē
 cum cristo. **Ad primū** sciendum q̄ quidam viuunt in deo scz
 illi qui maxime ardent in deo et in diuino amore ⁊ nihil appe-
 tunt de hys que sunt super terram. sed totum desiderium eoz ē
 esse in hys que dei sunt. Nec mirum qz in isto eterno sūmo bo-
 no quo viuere cupiunt: omnia q̄ desiderare possunt inueniunt
 Ambrosius de virginibz. Omnia habemus in xpo. Vnde etiā
 Aug. Tūc erit deus omnia in omnibz. quicquid querebas hic
 quicquid pro magno habebas. quicquid hic amabas vt man-
 ducare et bibere: ipse erit tibi cibus ⁊ potus. quicquid hic vo-
 lebas scz sanitatem fragilem transeuntem: ipse tibi immortalis
 tas erit. quicquid hic querebas vt diuitias. deus tibi erit. Cer-
 te nihil tibi sufficit si deus non sufficiat. Illi qui viuunt cum deo
 sunt qui diligunt deum. sed non sunt firmi et perfecti in amore
 dei sed tepidi. quia curis ⁊ occupationibz terrenis se inuoluunt
 sed tamen deum student habere pre oculis suis. sic qz a peccato
 mortali sibi cauent et sic a deo separari non possunt sed tñ non
 solum intendunt sed etiam alijs cū deo. Et tales sunt p̄sone se-
 culares que habent vxores pueros ⁊ famulos quibz hñt prouī-
 dere necessaria vite. ⁊ tamen cū hoc seruant precepta dei. Tercij
 sunt illi qui viuunt sine deo: quoz corda penitus sunt frigida
 in amore diuino. Et ratio est: qz sunt in peccato mortali quod
 est omnino contrarium amori diuino. et ideo non viuunt deo s̄
 mundo. ⁊ hoc est terribile. quia viuere mundo nihil aliud est q̄
 deo mori et ab eo separari. qz sicut corpus naturaliter viuūt ab
 anima. sic anima spūaliter a deo. Et ideo qñ homo viuūt mūdo
 moritur deo qui vita animaz est. s̄ illa mors nihil aliud est q̄
 separatio anime a deo Aug. Sicut expirat corpus cum animā
 foris emittit. sic expirat anima cū amittit ipsum deum. Etiam
 mors anime est periculosior et plus timenda q̄ mors carnis. et
 oppositum plures faciunt Greg. Mortem carnis omnis homo
 timet. mortem anime pauca. **Quantuz** ad scdam partez istius
 sermōis sciendum qz quilibet xpianus debet sūme cauere im-
 munditiaz peccati mortalis ⁊ quilibet baptisatus qui sanguine
 xpi est lotus. ⁊ q̄nto anima est pretiosior cozpe: tanto magis ti-
 menda est inquinatio eius ppter dignitatem nature q̄ ppendit̄
 ex hoc qz anima hominis ymago dei est. Vnde sic peccat q̄ eaz
 peccato mortali m̄qnat. sic qui ymaginē crucifixi vel ymaginē

Sermo

beate marie virginis in lutum proijceret. Unde sicut ille q̄ cru-
cem in qua x̄ps pependit in lutum proijceret: sic et peccant qui
non timent inquinare hūanam naturā que diuine nature in se
parabiler est v̄nita. Item q̄ talis immunditia peccati mortal'
adeo displicet deo q̄ non habet tam bonū amicum in celo et in
terra que non odiret ad mortem si in eo peccati mortalis macu-
laz inueniret Ecc̄ia. 13. Altissimus odio habet peccatores, Itēz
p̄t̄m mortale adeo immundū est: q̄ pulcherrimas creaturas sc̄z
angelos adeo fecit immundos ⁊ deformes q̄ libentius eis deus
careret q̄ ipsos vt sut videret. ip̄am em̄ animam que est pul-
cherrima ymago creatoris. ⁊ que etiā mundata est sanguine cri-
sti adeo immundā et deformem p̄t̄m mortale facit ante oculos
dei sic iaz est dyabolus Auḡ, Anima in peccato perseuerans ni-
grior ē coruo. Insuper anima peccatrix intollerabiliter fetet co-
ram deo. Sed anima in gratia ex̄ns est pulcherrima Bernar. in
meditationibz D anima insignita ymagine dei. decorata dei si-
militudine. desponsata in fide. decorata in spiritu. redempta cri-
sti sanguine. deputata cū angelis. capax beatitudinis. h̄res reg-
ni: quid tibi cū carne. Item anima in gratia est nobilissima cre-
atura Auḡ. Sicut deus oēm creaturam. ita anima oēm creatu-
ram corporeaz nature dignitate precellit. vnde talia ponderan-
da sunt ne peccemus mortaliter. Unde Bern̄. Si homines dei ī-
spiratione anime dignitatem. peccati vilitatem inspicerent. nū-
q̄ talia peccarent. Item qui p̄t̄m mortale cōmittit et animaz
suā occidit reus erit sanguinis x̄pi. Auḡ. Reus erit non parui
peccij sed sanguinis x̄pi quicumq̄ violat et maculat aiā san-
guine x̄pi mundatam. Unde quilibz merito sibi a peccato mor-
tali cauere debet ⁊ solidae custodire animaz meā. Vñ etiā Auḡ
Si collegisses stillas de latere x̄pi currentes. nonne cum magna
sollicitudine eas custodires: q̄nto plus animaz tuam p̄ qua san-
guinem suū sudit. Item hic est notanduz q̄ si daret alicui talis
disiunctiua. vtz vellet ipse potig mortaliter peccare: ⁊ cū dam-
natis gehennā p̄tue sustinere vel non mortaliter peccare et cū
deo eternaliter regnare Pro responsione tria sunt notanda.
Primo q̄ homo potius deberet eligere sine p̄tō mortali viuere
q̄ vllam penam h̄re tūz voluntate peccandi mortaliter. Secdo
quia homo potius debet eligere nolle peccare mortaliter etiam
si damnati ex hoc om̄s deberent saluari. Ratio aut̄ p̄dicatorū
est. quia sicut dicit scriptura: nō sunt facienda mala vt eueniat

xxxiii

bona, Unde etiam Luc. 9. dicit. Quid em homini prodest si vni
 uersum mōm lucretur: anime vero sue detrimentum patiatur.
 Ita merito attendere debent q̄ facilius pro modica causa pec-
 cant mortaliter. scz iurando scienter ⁊ mendaciter pel deū quod
 non est vezz in emendo vel vendendo. similiter blasphemi. supbi
 ebrioli ꝛc. Quantuz ad terciam ptem sermonis sciendum hm
 Guil. lugdu. q̄ quilibet homo ex toto corde debet appetere esse
 cum xpo in illa vita beata. Primo qz multum iocundū est esse
 cum xpo. Adeo em delectabile est vt paradifus reputet. Luc.
 23. Hodie mecum eris in paradiso. Nam non fuit in padiso sed
 cum xpo. qz faciem eius hm diuinitatez vidit ⁊ hoc fuit sibi pa-
 radifus. quia vbi xpus est ibi regnū dei est. Siquis esset cū xpo
 in inferno ⁊ ibi faciem eius videret hic locus esset ei paradifus
 Unde fulgentius, Dei faciem si om̄s in carcere inferni inclusi vi-
 derent nullam penam: nullum dolorem: nullamqz tristitiā sen-
 tirent. Ergo qui hnt bonam ⁊ veram fidem: non timent venire
 etiam per ignem ⁊ gladiū. sicut sancti martires et virgines fe-
 erunt. qz non sunt condigne passionēs huius temporis ad futu-
 ram gloriā. Scdo debet quilibet affectare toto corde esse i illa
 vita beata cū xpo ⁊ cum omnibz sanctis. quia qui illuc non per-
 uenerit prauam societatem habebit. Erit enim socius iuiferi et
 omniū demonū in penis quoꝝ societas valde horribilis est Job
 ij. Vident et venient sup eos horribiles. Sicut em deus et san-
 cti delectabiliter sunt videndi. Ita per opposituz in inferno est
 horribilis visio demonū ⁊ damnatoꝝ. qz si nullam aliaz habe-
 rent penam: ista sola sufficeret. Greg. Moxenda visio demonuz
 Insuper habebunt penā acerbissimāz damnati cū demonibus in
 inferno. Unde ysidorus. Intende animo tuo quoscunqz tormen-
 toꝝ dolores. quascunqz doloꝝ infirmitates et acerbitates. ⁊ cō-
 para hoc totum gehenne ⁊ leue erit omne qd pateris. qz maxi-
 muz et grauissimū est qd tales pene inferni nunq̄ habebūt finē
 Ysaie vlt. Ignis eoz non extinguetur. Vbi notandum qd sa-
 tis delectabile est ad tempus in vno lecto mundo ⁊ molli iacere
 et tamen si alicui posito in tali lecto diceret. Jace ⁊ quiesce quia
 oportet te ibi iacere centum annis: responderet, Moxius vellem
 esse mortuus. Quid ergo de iilo qui erit i igne ardente. ⁊ scit
 se non solum mansuz per centum annos vel per milie: sed per
 infinita secula. Et totus homo cū omnibz membris erit in igne.
 in die iudicij extremi. Et cum aliquis non posset sustinere ignē

Lucr: capi: 9: et Martij: capi: 8.

Lucr: Capite 23.

Paulo ad Romanos Capite: 8.

Esai: capi: 66.

Sermo

presentem in aliqua parte digiti sui vna hora: quantus erit do-
lor qñ totus homo cum omnibz membris erit in igne eternali
qui ignis differt ab igne nostro sñ Aug. tamqñ ignis verus.
ab igne picto in pariete. Ex quo patet qñ quilibet damnatus
incompabiliter habebit dolorem maiorem qñ sit mortis dolor hor-
ribilis. Vnde si esset aliquis huius pene adiudicatus vt vngulis
ferreis dilaceret et tam cito reuiuisceret: ipse non tantaz penaz
haberet qñtam ille habet qui damnatus est. Et in signu huius
maledicunt sibi et etiam parentibz suis. qz sñ glosaz sup Die-
remiaz. Melius est non esse qñ male esse. Ideo dixit xps de iu-
da. Bonum erat illi si natus non fuisset homo etc. Et in signuz
huius hoc est qñ dicit Mat. ~~24~~. Vbi erit fletus et stridor dentiu
Vbi sciendum qñ si in singulis penis in quibz damnatus arde-
bit in igne infernali fleret vnā lacrimā plures exirent lacrimae
processu tempis de vna damnata aia qñ omnia vasa mōdi capere
possent. quod ptz ex eo. qz omnia vasa mōdi sunt in numero:
dies vero quibz damnatus erit in inferno non habebunt finez
In signum huius xps diciturus est. Ite maledicti etc. Vñ querit
vtz damnati vident gloriā beatorum in celo. Rñdet sanctus
Tho. 4. di. vi. qñ sic. vsqz ad diem iudicij vident gloriā beato-
rum. Nec tñ eandem gloriā sentiunt nec cōprehendunt. nec
pfecte cognoscūt. sed vident damnati qñ sancti in gloria celoꝝ
hñt gaudia et magnā gloriā. vt eam videndo plus affligant
qz visio est eis pena. sed post diez iudicij mali amplius nō vi-
debunt bonos. nec tñ ppter hoc minuetur aliquid de eoz pena
ymō plus augmentat. qz eā habebunt in memoria. sancti vero
in celo existentes semp videbūt damnatos et ipsi laudabūt deū
qz eos liberavit de tanta pena. nec pñt tristari. etiā si viderēt
parentes suos dānatos. qz volunt qñ diuina iusticia vult. psal.
Letabit iustus cū viderit vīdīctam. Vnde etiā Bern. Suppli-
tum maloꝝ est gaudium beatoꝝ. et hoc erit per accūs. Vnde
sciendū qñ sicut in sanctis est pfecta caritas et gaudium de bonis
alioꝝ sanctoꝝ. ita in damnatis est pfecta inuidia et odium. Vñ
vellent qñ omēs homines et parentes et filij et vxores dānarent.
Ideo quantuz ad hoc petiuit diues ille in inferno sepultus ab-
raham vt mitteret lazarus in domo pñs sui. habuit em qñqz
fratres vt testaret illis ne venirent ad hunc locū tormentorum
Luce. 16. Hoc vero diues ille non fecit pñcipit ppter illos fra-
tres: sed ppter se. quia maiorem penā expectabat ex dānatione

Margj. capit. 14.

1. Margj. capit. 13. et capit. 24.
Luce. 13. Margj. 8.

Luce. capit. 13. Margj. 25.

eo22. Unde tanta est pena damnatoꝝ q̄ potius vellent q̄ nuuꝝ q̄ fuissent nati de vtero matris sue, In signuz huius maledicūt sibi ⁊ etiam parentibus suis.

Ōnica septima post penthecosten ad Romanos: 6. Cap:

Matres. humanuz dico propter infirmitatem carnis vestre. Sicut em̄ exhibuistis membra vestra seruire immundicie ⁊ iniquitati ad iniquitatē. ita nunc exhibete membra vestra seruire iusticie in sanctificationem, Cum em̄ serui essetis peccati: liberi fuistis iusticie quem ergo fructum habuistis tunc in quibꝫ nunc erubescitis. Nam sicut illoꝝ mors est, Nūc vero liberati a peccato: serui autē facti deo habetis fructum vestruz in sanctificationem: sicut vero vitam eternā. Stipendia em̄ peccati mors. grada dei vita eterna. in x̄po ihesu dño nostro.

Sermo super epistola precedenti. xxxiii.

Ōmanū dico ppter infirmitatem carnis vestre. Roman. vi. Caro enim nostra fuit in principio creationis fortis ⁊ sana conueniens ⁊ obediens. sed post peccatuz facta est debilis ⁊ infirma: aggrauans animaz ⁊ deprimens ipaz Unde Ap̄tus paulus condescendens hūamitati nostre dic. Ōmanū dico ppter infirmitatez carnis vestre ⁊. glosa. i. leue sine onere Mat. 11. Iugum enim meū suauē est et onus meū leue Tamen dicit x̄pus in alio loco Mat. 7. Arta est via que ducit ad vitam ⁊ Et Mat. 14. Per mltas tribulationes oportet nos intrare in regnum celoꝝ, Ad hoc respondet Rabanus. q̄ ab angusto incipitur processu temporis delectationis ineffabil dulcedine dulcoratur. In quo autē consistit hęc dulcedo tangit Hilarius dicens. Et quid iugo isto suauius ⁊ hoc onere leuius. probatur esse? ⁊ scelere abstinere: bonum velle, malum nolle. amare omnes. odire nullum. et eterna concupisci. presentibꝫ nō capi. nihil inferre alteri quod sibi sit molestū pati. Ecce q̄ hūmanum ⁊ q̄ dulce est huius seruiēij iugum Unde in p̄nti sermone tria sūt dicenda que tangunt in presenti epistola, Primo quomodo exercere debemus corpora et corda nostra in seruitio dei. Secundo de peccatis quō inducūt morteꝝ anime. Tercio de gracia dei que confert vitam eternam. Quantuz ad primum dicit hic Ap̄stol. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immundicie et iniquitati ad iniquitatē. ita exhibete nunc seruire membra vestra iusticie in sanctificationem Guill. Lugdunens.

Math. 11. Cap.
Math. Cap. 7

ad Rom. Cap. 6.

Sermo

Sic corpus ⁊ vniuersa membra exponere debet in seruiēdo deo
sicut qui hic diuersos agros colens vult vnūquemq; sibi vti-
lem esse. Et qui diuersas arbores in orto habet vult ex quolibz
fructum h̄re. Sic dñs deus a diuersis membris que dedit homi-
vult sibi diuersos census solui. Auribus ergo libenter audias
verbum dei ⁊ offitiū misse. oculis desleas peccata tua. manibus
pauperi porrigas quod habes de iusto. pedibus deseruias pere-
grinationes faciendo. viriliter etiā debes deo seruire. Et sic pri-
te non cohibuit timor eterne pene a peccato. sic te non cohibeat
a seruitio eius timor temporalis aduersitatis. Vñ Alexander pa-
pa. Propter delectationes mala facimus. propter tristitiā vero
a bonis remouemur. Itē notandum qd Ansel. dicit in libro de
similitudinibus. qd homines tribz de causis seruiunt deo. scz timo-
re. cōmodo et amore. Nam sunt nonnulli qui si scirent penas in-
ferni non esse: nulla promissione eternoꝝ bonoꝝ a suis pecca-
tis cessarent. qui licet penas eoz qui deum non timent: euadūt
tamen eteruam salutem non consequunt. Vnde de hoc Augu-
Ipsa voluntate reus est qui vult quod non licet fieri. Vñ Greg
in pasto. Si a praua adione formidata pena prohibet. profecto
formidantis animū nulla spūs libertas tenet. nam si penam nō
metueret culpam proculdubio perpetraret. Alij deo seruiunt:
vt magnū habeant premiū siue hic siue in futura vita. De q̄bo
deus dicere pōt. Gratia ppriū comodi vos mea mandata seruas-
tis. non qz me presentem diligebatis: sed mea lucrari volebatis
Sic ergo quasi regi terreno seruiunt. non qz amant: sed qz do-
na eius terrena diligunt. Et tale seruitiū non est deo gratū nec
homini meritorium. quia nullum opus placet qd non ex caritas-
te fit Bern. Caritas est bonū cum quā nec minimū opus despi-
atur. sine qua nec maximū acceptatur. Vnde dicit in decretis
Opera em̄ extra caritatem non valent ad salutem. Alij sūt qui
ex amore deo seruiunt ⁊ mandata eius custodiunt. ⁊ isti bonaz
mercedem acquirunt. Item merces quā deus suis seruatoribz so-
let dare qui sibi ex amore seruiunt: non est temporalis nec trans-
itoria: sed durabilis est ⁊ eterna Ecclia. 18. Merces dei manet
in eternum. Ista merces ē sūmum bonum eternorum gaudioꝝ
quod datur vnicuiq; fideli seruo ex amore seruienti: nō timore
vel cōmodo. Item tali dicit xp̄us. Serue bone et fidelis ꝛc. De
illo gaudio dicit Ap̄tus. Oculis n̄ vidit nec auris audiuit ꝛc.

xxxiii

Quantum ad scdam partem istius sermonis dicit hic Aposto-
 lus. Stipendium peccati mors est. Sciendum qd omnia illa que
 corporaliter morienti eueniunt: contingunt etiam spūaliter p pec-
 catum mortale. et sunt octo. Primo em mors separat animam a
 corpore a qua habuit valorem suū. vnde remanet corpus quali
 truncus inutilis. Sic pām mortale separat animaz a deo a quo
 habuit valorem suū vnde remanet anima mortua spūaliter co-
 ram deo. Aug. Vita est amor. qui non amat mortuus est. Secū-
 do mors auferit corpori motuz. sic pām anime. homo mortuus
 non sentit percussus. nō erubescit denudatus. non respondet vo-
 catus. sic existens in peccato non respondet. Prover. 23. Vere
berauerunt me et non dolui. traxerunt me et non senti. Deo em
 verberauit siue verberat p infirmitates et aduersitates. trahit p
 beneficia. vocat per predicationez et internam inspirationem. h
 ipsi peccatores spūaliter mortui non sentiunt. Vñ de hoc dicit
 in psal. Nescierunt neq; intellexerūt in tenebris ambulant. Ter-
 cio mors cadauer ponderosum facit. sic spūaliter peccatores aiam
 ponderosam faciūt. Hiero. Vnum pām scienter commissum mains
 est toto mūdo et grauius quolibet monte. Hoc patet in lucifero.
 quem celum non potuit sustinere. et in dathan et abyron quos
 terra absorbuīt. Patet etiam quotidie in peccatis mortalibz mo-
 riantibz. De quibus dicit Job. 2. Ducunt in bonis dies suos. et
in puncto ad inferna descendunt. Sic si omnes mōtes plumbei
 essent et sup vnum iustum caderent hunc ad infernum non tra-
 herent. Et tamen pām est ita ponderosum qd in momento illic
 trahit peccatorem. Vnde Exodi. 15. Descendunt in profundū
quasi lapis. Quarto moriens corporaliter omnibz bonis tempora-
 libz spoliatur et denudatur. Sic moriens spūaliter in anima per
 mortale pām perdit diuicias bonoz suoz operum Ezech. 18.
Si auerterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatē iusticie sue
quas fecit non recordabunt amplius. Hinc Job. 9. conqueritur
Ego quondaz opulentus repente interi. Quinto moriens cor-
 poraliter nihil operatur de cetero. Sic qui moritur in peccatis:
 quicquid de genere bonoz facit quantum ad regnum celoꝝ. ac
 si non fecerit reputatur. Isaie. 59. Opera eoz inutilia. et opus
iniquitatis in manibus eoz. Sexto fetet cadauer hominis mor-
 tui super oēm fetorem vt nullus posset habitare cū eo. Sic pec-
 catum mortale animaz fetere facit coram deo et angelis sanctis.
 Vnde etiam Ansel. ait. Tolerabilus fetet canis putridus q̄ as-
 nima peccatrix deo. Septimo mors auferit ab homine omnez de-

Ad Rom. cap. 6.

Proverbi. Capite. 23.

Exod. cap. XV.

Ezech. XVIII. cap.

Isai. cap. LIX.

Sermo

cozem et formam: et reddit corpus abhominabile et horrendum
ad videndum. Sic patrum ab anima aufert omnem decorem. **Tren.**
Egressus est a filia syon omnis decore eius. **fm August.** Anima
peccatrix nigrior est coruo. **Dato** a corpore moriente amicorum
turba alienatur et turbatur. sic omnes sancti angeli ab anima in peccatis
moriente alienantur et turbantur. **Vnde Job. 14.** Dereliquerunt
me propinqui mei: et qui me nouerunt alienati sunt a me. **Tunc post-**
modum sepelitur corpus in sepulchro et anima peccatrix in inferno.
Tunc post hoc corpus a vermibus consumitur et anima cruciatur.
a demonibus **fm peccatorum** multitudinem. quia quodlibet patrum
mortale speciale habet penas in inferno. **Vnde de hoc dicit in**
decretis **Varia** crimina sunt variis penis punienda. **Vn Berni-**
in sermone. **D** gelennalis regio fugienda: ubi est ignis ardens
frigus virgens. vermis immortalis. fetor intolerabilis. mallei per-
tidentes. tenebre palpabiles. confusio peccatorum. inmoderata vin-
tulorum. horribiles facies demonum. **Tremor** enim totus occupat
me ad memoriam huius regionis. **Quantum ad tertiam partem**
istius sermonis dicit. **Gratia** autem dei vita eterna. **Vn hic querit**
utrum quis sine gratia possit eternam vitam mereri. **Rnde** quod non
Deus enim creauit hominem ad ymaginem et similitudinem suam
ut per hoc semper ex naturali inclinatione tendat ad ipsum. **Sed**
quod homo ex sua naturali virtute hoc non potest: ideo deus ei con-
tulit quandam excellentiorem virtutem scilicet ipsam gratiam ut non so-
lum ad deum tendat per naturalem inclinationem. sed etiam per vir-
tutem supernam que insufficientiam nature supplet et adiuvat.
quod in puris naturalibus non meremur: ac per hoc sine gratia nihil
possumus facere **Aug.** **Desiderate** auxilium gratie qua sola homines
liberant a malo siue nolendo siue volendo siue agendo faciunt bo-
num. **Et ratio** huius est. quod nulla res potest producere effectum sue
nature non proportionatum. sic aliquis non potest sua virtute facere
re opera nostra meritoria vite eterne nisi assistat altior virtus.
que dicitur gratia. **De qua dicit Apulus.** Gratia dei sum id quod sum
quasi diceret. **Totum** quod est virtuosum atque meritorium hoc totum
habeo ex gratia dei. **Sed** queritur utrum aliquis ex propriis meritis
potest habere gratiam gratum facientem. **Rnde** quod non. quia hanc
gratiam qua iustificamur a peccatis et grati efficiamur deo: per quam
opera nostra sunt meritoria eterne premii: a deo habemus quod nul-
lus potest hanc gratiam mereri de condigno merito. sed solo merito
congruo. **Notandum** tamen quod communiter doctores dicunt quod licet pec-
cator opus meritorium vite eterne non possit facere sine gratia gra-
tum faciente: nec se possit illuminare per gratiam. potest tamen aliquid
facere: quo facto illuminatur. ut aperire ianuam vel fenestram. Sic

de gracia dei est. deus enim est semp paratus conferre grā suam
 Apocal. 3. Ego sto ad ostium et pulso per inspirationē in terra
 nam, si quis mihi aperuerit se3 remouendo a corde suo obicem
 peccati introibo ad eum se3 aserendo ei grām meam. quia homo
 debet facere qd in se est tunc deus ammistrabit sibi grām suā.
 Aug. Qui creauit te sine te: non iustificabit te sine te. vñ Gres
 gonus in omel. Bonum qd agimus dei est et nostrum. dei per
 preuenientem grām, nostrum p obsequentem voluntatem. vñ
 etiaz Crisostimus sup Mat. voluntas debet pcedere vt gracia
 sequat. Sine voluntate gracia nihil opatur: nec voluntas sine
 grā p̄t. Nā terra si germinat sine pluuia. nec pluuia fructificat
 sine terra.

Dominica octaua post penthecosten.

Epistola beati Pauli ad Romanos Cap. 8.

Ratres. debitores sumus non carni vt fm carnē
 vinamus. Si enim fm carnem vixeritis morie
 mini: si aut spiritu facta carnis mortificaueritis:
 viuetis. Quicumq; enim spiritu dei aguntur: hi filii dei sūt
 Non enim accepistis spm seruitutis itez in timore: sed ac
 cepistis spm adoptionis filiorum in quo clamamus abba
 pater. Ipse enim spiritus testimoniu reddit spiritui nostro.
 qd sumus filii dei. Si aut filii et heredes. heredes quidē dei
 coheredes autem cristi,

Sermo super Epistola pcedenti xxxv.

Debitores sumus etc. Roma. 8. In epla hodierna hortat
 nos ap̄lus Paulus ad mortificationez carnis et ad imi
 tationez spūsancti. di. Debitores sumus etc. Vnde in p
 senti sermone tria sunt dicenda. Primo de maceratione carnis.
 Sedo quō operibz carnis debet triplex mors. Terdo de tripli
 vita quā asert abstinentia cū vno exemplo. Quantū ad primū
 querit que sit vera maceratio carnis. Rndet albertus in tracta
 tu de virtutibz. Vera maceratio carnis est cū quis sponte casti
 gat corpus suū vigilijs ieiunijs oronibus disciplina abstinentia
 cibi et potus vt in oibus caro subiciat spūi. *Hoc fecit ap̄lus dic.*
 Castigo corpus meū et in seruitutez redigo. Et iudith que erat
 mulier iuuenis pulchra diues et vidua: postq; mansit cū viro suo
 tribz annis et sex mensibz in virginitate hūit cilitū sup lumbos
 suos: et ieiunauit oībz diebz preter solemnes. Sic etiaz legit de
 beata cecilia que habuit cilitium ad carnē suam et super vestem
 aureā Vnde abstinentia vera est qñ aliqs pro amore dei et salute
 ppria nō ab illicitis tñ imo interd a licitis et cessis se cohibeat.

*Abertus Sancti ad Romos
 capi. 9. in prima Epistola*

Sermo

Unde sciendum s̄m Albertū q̄ argumentū vere maceratiōis est cum carne nulla voluptas sed sola necessitas impedit. Voluptas multa dulciora ⁊ plura exigit q̄ necessitas requirit. q̄ s̄m p̄m. Natura in paucis ⁊ modicis contentat̄. Item aliud argumentum est q̄n aliquis s̄m consilium ihesu xpi odit aiam suam in hoc mundo. Nam xpus dicit Joh. 12. Qui odit animam suam in hoc mdo ⁊c. quod bene exponit Greg. et ait. Tūc bene odimus cum carnalibz eius desiderijs non acquiescimus sed frangimus. Item xpus dñs noster ⁊ saluator docet nos macerationez carnis ⁊ abstinentiā. Unde Bern. in sermone. Xpus qui nō salitur elegit qd̄ carni molestius est. id ergo vtilius. i. magis eligendum est. Et quicunqz aliud docet vel suadet ab eo tanqz a se ductore cauendum est. Et ratio est qz nemo potest habere duo regna: scz vnū hic s̄m corpus. ⁊ aliud in futurum s̄m animaz. Unde Hiero. in epistola. Difficile ymo impossibile est vt p̄nibus quis simul fruatur bonis et eternis. vt hic ventrem ⁊ illic mentem repleat. et de delicijs transeat ad delicias vt in vtroqz seculo sit primus: ⁊ in terra ⁊ in celo appareat gloriofus. Unde etiam Bern. Qui corpalius voluptatibz pascitur: eternaruz deliciaz indignus habetur. Et hoc diligenter sancti antiqui patres ponderauerūt. Icaro in magna abstinentia vixerunt sicut narrat sanctus Hiero. de pluribz patribz sanctis. Exemplum de illo qui pependit amphoram madidam ante oculos suos vt videndo ⁊ abstinendo pumiret. Hoc quere in prompt. a. i. Quantum ad scdam partem istius sermonis dicit hic Ap̄lus Si s̄m carnem vixeritis moriemini. Unde scienduz h̄ operibus carnis debetur triplex mors scz nature. culpe ⁊ gehenne. Mors nature cōmunis est omnibz hominibus. vñ statutuz est omnibz semel mori. Unde Arist. de vita et morte que sunt omnibz cōmumia. Et illa mors naturalis anticipatur illis qui voluptuose s̄m carnem viuunt. quia nimia repletio ciboz causat infirmitates Eccia. 37. In multis estis erit infirmitas. et consequenter abueniat vitam ⁊ inducit mortem. Propter crapulaz: multi obierunt. Sciendum q̄ quelitū est a quodaz pho cui si milis esset homo, Rūdet phus. aceruo niuis. rose matutine. et pomo noctuo. Aeruus niuis ad tactum caloris sumitur. Sic etiam homo. ⁊ sicut rosa ante solis occasum colorem habet pulchrum et postmoduz marcidum. Sic homo in iuuentute habet colorem pulchrum: sed cum in senectutem ierit est pallidus.

Nota bene

Ad Roma. 8. capi. Triplex est mors peccatorū: Naturae, Culpae ⁊ Gehennae.

Ecclesi. capi. 37.

Joh. 12. e. Luca. 14.

prima mors

Eccl. 37.

XXXV

Pomum aut vt frequenter habet vermem corrodentem: sic ho-
 mo in presenti apparet pulcher et fortis: sed interior vermis et cas-
 lae naturalis continuo eum consumit. Item sciendum qd anni et
 dies impioꝝ fm iusticiam dei breuiabunt. Juxta illud Job. 22. *Sublati sunt ante tempus suu.* Et hoc fit propter tria. Pri-
 mo ne viuendo peiores fiant sicut medietas vnius membri aliq̄ in
 scinditur ne residuum corumpat. Sedo ne plus q̄ expediat in-
 stos et bonos homines affligant. ij. Regum. 24. Rex abia tri-
 bus annis regnavit in hierusalem. vbi bicit glosa. No amplig
 quia ambulauit in omnibꝝ peccatis patris sui roboam filij salo-
 monis. Sicut adhuc oppressores paupꝝ pupilloꝝ viduarum
 et subditoꝝ ante tempus sepe moriunt. Tercio ne bona tempa-
 lia quibꝝ sustentandi sunt indigentes deo seruientes male viuē-
 do expendant et consumant atra deum proximū et ppam salutē
 Secunda est mors culpe. Vnde Bern. Omne pām quod ducit
 ad mortē mors anime est appellanda. qz sicut mors occidit cor-
 pus: ita pām animaz. Vnde Ezech. 18. Anima que peccauit
 rit ipsa morietur Joh. 1. Peccatum cū consummatuz fuerit: gene-
 rat mortem. Pro quo sciendum qd hoies tripheter peccant. pri-
 mi peccant ex infirmitate: sicut petrus qui negauit xpm. Et ta-
 les peccant atra patrem cui attribuit potentia. Secundi ex ig-
 norantia sic Paulus qui dicit. Ignorans feci et tales peccant
 contra filium cui attribuit sapiēcia. Tercij ex certa malicia. sic
 Judas qui scienter vendidit xpm. tales peccant contra spm san-
 ctum cui attribuit bonitas. Pro quo sciendū qd pām in spm san-
 ctum non dimittit hic neqz in futuro. sicut xps dicit in euan-
 gelio Mat. 2. Qui dixerit verbum atra filium hominis remittet
 tet ei. sed qui dixerit atra spm sanctum non remittetur neqz hic
 neqz in futuro. Vbi notanduz qd pām in spm sanctum dicit ir-
 missibile propter duo. Primo qz non habet exultationez. sicut
 pām quod p ignorantiam comittitur: vel ppter fragilitatem.
 qz pām in spm sanctū pcedit ex certa malitia. Sedo dr irmissi-
 bile sic morbo dī incurabilis de se qn tollit ea q sūt cā curatonis
 eius. sic qn debilitat naturaz et debilitat quietem et requiē. tal
 infirmitas dicit incurabilis de se: sed tamē per potentia dei pōt
 curari. Ita est de pām in spm sanctum. quia de se tollit omia que
 sunt cā remissionis peccati. tñ p infinitaz dei miaz pōt remitti.
 sed cū difficultate. Ideo diligenter cauendum est ab illo peccato
 quod fit scienter et ex certa malicia et ab omnibus alijs peccatis

Sublati sunt ante tempus

Nota in

*Mors secunda s. culpa
capit. 18. Ezech.*

Sermo

mortalibus: quia vnuz p̄m̄ frequenter nascitur ab alio. quod sic probat. Superbus qui vult omnes excellere & excedere dolet si aliquis ei adequat. et sic ex supbia nascitur inuidia. Inuidus autem ex facili irascitur ei cui inuidet. ideo ex eo nascit ira. Sed ira cum non potest se vindicare tristatur, ideo ex ira nascit acedia. Acedia vero consolationez querens facit auaruz. Auandia autem tempalibus abundans p̄t magis e recere gulaz. Gula autez post ventris repletionem defacili spumat in libidinem. ita et generat luxuriam. Vnde Greg. Peccatuz qd per penitentiaz non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Tercia moza e eterne pene. Nos videmus ad sensum qz mozs corpis est terribilissimū oim que occurrunt in hac vita sicut dicit Arist. Terribilissimū omnium videtur esse mozs. Sic etiaz mozs eterna est grauissima pena penaz & interminabilis. quia damnati semper moriunt et nunq̄ consummabunt. Videmus etiam ad oculum in presenti qn̄ aliquis agonizat per tres vel quatuor dies q̄lem dolorem & q̄ amarissimā mortem sustinet; cum tñ mozs nihil aliud est q̄ separatio anime a corpore fm̄ Arist. D q̄ terribile tūc erit qn̄ damnati eternaliter moriunt. et sine fine agonizat cum eterna morte. Vnde psal. Mozs depascet eos. Si quis tctū mūdum hūc haberet libenter careret qz posset mori sicut pecus. Vñ dicit Apocal. 4. Desiderabunt tunc mortem homines et mozs fugiet ab eis. Vnde hic queritur vtz damnati tunc bonū p̄t velle, Rūdetur qz non. qz voluntas deliberatiua intm̄ est corrupta qz nunq̄ p̄t bonū velle. Videmus em̄ in vniuerso qz triplex est differentia locoꝝ scz supremus. medius & infimus. In supremo sunt angeli & electi dei. & isti sunt in bono confirmati qz nullo mō p̄t malum velle. In infimo loco sunt damnati in inferno. et isti sunt in malo obstinati qz nō p̄t bene velle. In medio loco scz in mōdo sūt hoies vtriusqz sexus. & isti vsqz ad mortem p̄t esse boni & mali & cadere in p̄m̄ & resurgere q̄dū sūt in mōdo. Item querit vtz demones p̄t bonum velle et facere. De hoc habet exempluz in prompt. Job. 34. Quantū ad tertiaz ptem istius sermonis dicit hic Aplus. Si autē spiritu sancto facta carnis mortificaueritis vīuetis. et hoc triplex vita. Primo vita naturali. qz vita corpalis prolongat per abstinentiaz ubi & potus Ecclia. 27. Qui abstiniens est adiuet vitam. Et hoc est vna ratio qz olim antiqui patres ante diluuium et ante cristum vixerunt tam diu. Sed post diluuium homines nō tam diu vixerunt, Etiam tunc delectate sunt vires herbarum et fructuum

*Tercia mozs est mozs
eternae pene*

xxxvi

Nota bene.

Sunt aut plures homines qui diutius viverent si abstinentiam seruarent. Patet in religiosis qui comuniter diutius viuunt q̄ seculares. Vnde Hiero. Mater sanitatis est abstinentia ⁊ mater egritudinis voluptas. qz homines crapulosi diuersas incurrunt infirmitates. sicut ptz in diuitibus laute viuentibus, qui autē in abstinentia viuunt comuniter sunt sani. Aristo. de regimine p̄cipuum. Abstinerere a cōmestionibus nimis ⁊ supfluitate est sūma medicina. Secunda vita est spūalis que conseruat per abstinentiam, vnde dicit Johannis. 6. Spiritus est qui viuificat. Nam spūssandus ignis est. sic corda pura per abstinentiā acquirunt vnde dicit Luce. 6. Beati qui nunc esuriunt ⁊c. vnde notandū q̄ animaz hominis nihil pōt replere. nisi ille cuius ymaginem representat. sicut terra sigillata non nisi pprio sigillo impletur si alteri applicet. necessario recipit ymaginem alterius. Et p̄ior figura scz anima deo cōiuncta si cōiungat cuilibet temporali rei per amorem recipit eius ymaginē Aug. D anima talis es q̄lis est dilectio tua. vltimo nota exemplum de muliere que audiuit dulcissimum tantū auicule. Hoc quere in proptuario. g. 14

Luce. cap. 6. Math. 5.

Domínica nona post penthecosten.

Epistola beati Pauli ad Corinthios

Cap. 10 in prima epistola

Ratres. Non sumus concupiscentes maloz. sicut et illi concupierunt. nec ydolatre effidamini sicut quidā ex ipsis quēadmoduz scriptum est. Sedit populus manducare ⁊ bibere ⁊ surrexit ludere. Neqz fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt ⁊ ceciderunt vna die. xxxiii. milia. Neqz temptemus xpm sicut quidaz ex ipsis temptauerūt ⁊ a serpentibus perierūt. Neqz murmuraueritis sicut quidā murmurauerūt ex ipsis ⁊ perierunt ab exterminatore. Hec aut omnia in figura cōtingebant illis. Scripta sunt aut ad correptionē nostrā in quos fines seculoz deuenerunt. Itaqz qui se existimant stare. videat ne cadat. temptatio vos non app̄hendat nisi hūana. Fidelis aut deus qui non patietur vos temptari sup id qd ferre potestis. sed faciet vuz temptatione prouentū. vt possitis sustinere.

Sermo super Epistola p̄cedenti xxxvi.

On sumus concupiscentes maloz sicut illi concupierūt prima Coz. 10. Nos videmus ad sensuz q̄ os ⁊ aliquo facto aliquibus male contingit: illi solent a os suos

Sermo

monere ne simile malū madant. sic omniūz fidelium amicus. A
postolus paulus in epla hodierna recitat peccata ppli i sahl q̄
bus deum offenderunt: ⁊ etiā plagas quas n̄ curerunt monē
do nos fideliter talia faciamus. qz si simile: eis fuerimus in cul
pa: similes eis erimus in pena. Ergo dicit hic. non sumus co
cupiscentes ⁊c. Vñ in presenti sermone tria sunt dicenda. que
tanguēt in epistola hodierna. Primo quare non debemus con
cupiscere malūz. Secūdo de ydolatria vnde ortum habuit. Tercio
de casu peccatoz. Quantum ad primū sciendum qz quinqz rō
nes p̄nt assignari quare non debemus malūz concupiscere. Pri
mūz quia malū concupiscere est dyabolici. Concupiscentia e n̄
mala dyabolum fecit ex angelo. ⁊ hoc p̄m dyabolo assimilāc.
Secūm est. quia qui mala concupiscunt bonis non saturabuntur
iuxta illud Mat. 5. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam ⁊c.
Tercū est quia malū concupiscere est concupiscere venenū serpen
tis infernalis qd̄ peius est. Vnde Ecclia. 21. q̄i a facie colubri in
ge p̄m. Quartum est. qz malū est concupiscere vnicula ⁊ car
ceres dyaboli appetere. Proū. 5. Iniquitates sue capiunt impiū
⁊ sumibz peccatoz suoz vnusquisqz constringitur. Vnde etia
in psal. Funes peccatoz circumplexi sunt me. Quintūz qz malū
concupiscere est mortem desiderare Sap. 6. Homo p̄ maliciāz oc
cidit animam suam Ezech. 18. Animā que peccauerit ip̄a mo
rietur. Et contra dicit Sapie primo ca. Nob̄ zelare mortem.
Concupiscere debemus toto corde gratiam in p̄nti ⁊ gloriā in
futuro. Quantūz ad scdā partem istius sermonis dicit hic A
postolus. Neqz ydolatre efficiamini sicut quidā ex ipsis. Vnde
sciendum qz ydoam in vulgari nommat abgod. ideo qz auer
tit homines a deo ⁊ subdit eū dyabolo tra votum quod in ba
ptismo promisit ⁊ pompis eius. Vnde quēnt cum homines ab
initio nisi vnum deū haberent: vnde incepit ista sup̄stitio cultu
re ydoloz. Rūdeo qz apud babel que nunc est magna ciuitas
babylonia in qua turris gigantū exorta legitur: cuius altitudo
sexaginta quatuor stadiōz esse fertur: In hac ydolatria ince
pisse perhibet. In hac etiam antixpus nasciturus fertur. Vnde
dicit. de Babylonia coluber eribit qui totum m̄dm deuorabit
In hac ciuitate primus rex huius mundi noie nemroth regna
uit Et postmod regnauit in ciuitate ninie rex nomine ninus qui
totam assyriāz sibi subugauit. ⁊ noie suo ciuitatez ninie diru
xit: itinere tñū diez āphauit ⁊ a suo noie ninuen occupauit
In qua ciuitate poltea ionas predicauit. Ab isto n̄no o. ca sunt

S. Col. 1. 10.

psalms centesimo octauo deus

ad Corin. 1. 10.
1. 10.

Eccl. 21
cap.

xxxvi

ydola sic. mortuo Belo rege babilonie filio nemroth qui belus
 fuit pater nini: Ninus in solatium doloris: imagine patris sibi
 fecit. cui tantam exhibuit uerentiã ut quibuslibet rebus q̄ ad eã
 conũ gissent parceret. deinde homines de regno eius diuini ho
 nores imagini eius ceperunt imp̄ndere. Hoc exemplo plurimi
 caris suis mortuis imagines dedicarunt. Et sic ab ydolo belu ce
 tera traxerunt originem. et ab eius noie generale nomen origi
 naliter traxerunt. licet em̄ dictus est belus ab assirijs: sic et ab a
 lijs nationibus s̄m ydeomata sue lingue dixerunt: alij bel. alij
 beel baal et baahm. ymo et noia speciauerunt. alij beelregor,
 alij beelzebub dicentes. Nec habent Gen. et in scolastica hyst.
 scripta de generatione sem. In sup demones fornicas ydoloru in
 trabant et pplm̄ per responsa seducentes ludificabant et sic ydo
 latria inc̄pit. Pro quo scienduz q̄ aliqui xpiani sunt quo ho
 dierna die ydolatrant ad modum iudeoz vitulus aureos ado
 rantu. De quibz scriptura dicit Exo. 32. Sedebat populus ma
 ducare et bibere et surrexerunt ludere. i. ludum in ueneratione
 ydoloru facere. d. Nij sunt dij tui israhel qui durent te de terra e
 gipti. Similes sunt illis xpiani isti qui qn̄ indigent aliquo si pe
 tant illud a deo vel a sanctis sc̄z sanitatez corpis cum dolent ca
 put vel dentes vel rem tempalem vel futuram rem habere et sta
 tim si uocãpiũt ipi statim vadũt ad phytomissas et sortilegos q̄s
 sibi deos faciũt. vñ ab eis req̄rũt occulta p̄terita vñ futũ q̄ ad solũ
 deum pertinent sc̄z predicere futura. Vnde hic querũt vñ diu
 natio sit pãm̄ mortale. Rñdeo s̄m quosdã q̄ actus diuinationis
 exercetur triphiter. Primo qn̄ quis credit per illuz actum rea
 liter assequi qd̄ intendit. puta alicuius amorem vel furtum vel
 euentus p̄e cognitionẽ. et tunc talis de grauissimis pãis vñũ
 comittit. Vnde Aug. et allegat in decretis. Qui diuinationes
 et auguria obseruat aut attendit aut consentit obseruantibus
 aut talibz credit aut ad domũ eoz vadit aut in domũ suam in
 troducit aut interrogat sciat se xpianam fidem p̄uaricasse et ba
 ptismũ et paganũ et apostotaz et dei mimicuẽ esse et iram dei in
 currisse grauit̄ nisi sacramentaliter penitencia emendat̄ a deo
 reconcilietur. Secdo sic cũ quis non credit per illum actũ realiter
 assequi et intendit tñ curiose experiri vñ aliquid efficacit̄ sit in
 tali actũ vel non. et talis etiam peccat mortaliter. qz est dubius
 et fluctuat in fide post q̄ contra ueritatem et firmitatez fidei pro
 ponit experiri que scit. et scire debet p̄ fidẽ catholicã eẽ reprobã

Exo. Capite 32.

Exo. 32

Sermo

Tercio modo ex sola leuitate et simplicitate hoc etiam exercere nititur. nihil tñ in hoc credens esse virtutis et gratie et efficacie. Nec experiri intendit: an in hoc aliqua efficacia existat. h̄ soluz ex leuitate et simplicitate hoc facit. Et hoc videt quibusdam solūmodo esse veniale p̄t̄m maxime apud laycos. Sed quantum ad clericos qui tenent hoc scire q̄ in iure prohibituz est. semper est mortale p̄t̄m. Sed queritur hic que sit pena eoz. Rñdeo fm̄ canones si diuinatoz et maleficioz peccatum occultum est imponit penitentia. 40. diez. si notozum eucharistia negatur. Et si sit clericus deponendus ē et in claustrō retinendus. Et si laycus excomunicandus est. vt dicit. 26. q. 5. Non oportet.

Paulus in Corinthios. in 5. h̄m̄. cap. 30.

Quantum ad terciam p̄tem istius sermonis dicit hic Ap̄t̄us. Qui se existimat stare videat ne cadat. Vnde hic querit an facilliter quis p̄t̄ cadere in peccatum mortale. Rñdeo q̄ duo sunt genera hominū. Primi vero sūt qui stant in timore dei et in bono p̄posito nunq̄ scienter velle peccare mortaliter. hos deus in sua bonitate non facilliter p̄mittit cadere in peccatum mortale. Vnde Richar. Mortale p̄t̄m quantum mihi videtur non potest comitti sine obice gratie dei et corruptione sui sine grandi lesione proximi. et sine magno contemptu dei. Hoc probat sic. quia sex requirunt ad mortale p̄t̄m. Primo q̄ sit contra p̄ceptuz diuinum. vt patet per Auḡ. dicentem. Peccatuz est dictū vel factum vel concupitum contra legem dei. Secundo q̄ fiat delib̄ratue et scienter. hoc itez patet per Auḡ. dicentem q̄ omne peccatum est adeo voluntarium qd̄ nisi esset voluntarium peccatuz non esset. Seneca in libro de remedijs fortuitoz. Dimitte excusationem. nemo peccat inuitus. Vnde de hoc dicit in decretis. Nemo efficit seruus dyaboli nisi p̄pria volūtate. Tercio q̄ hoc fiat per despectum in faciem vel actualiter vel habitualiter et cū auersione a iusticia. qz in peccato sunt duo. scz auersio a creatore. et conuersio ad creaturam. Quarto q̄ illa auersio fiat cū contemptu iusticia ad iusticiā. Patet illud ratione qz auersio a deo ad creaturam maximus est contemptus. Vñ Auḡ. Duo amores fecerunt duas ciuitates. scz dei amor vsqz ad contemptū sui. Et amor sui vsqz ad contemptuz dei. Quinto q̄ illa auersio fiat cum peruersa intentione. quia intentio ponit speciem operi. Sexto q̄ homo p̄pter delectationem momentaneam postponat deum eternum. qz si posset illam delectationem semper habere deo vellet semper carere. vt inquit Greḡ. libro. 4. dyal. verbis equipollentibz. Secundi sunt qui timorem dei postponunt et

conscientiam habent nimis lataz a tales facilliter a multipliciter peccant mortaliter. Hoc probat sic. qz tales non ponderant nisi grossa peccata mortalia: sed de omnibus alijs peccatis nō curant nisi sit pūrium solemnifatu3. cum tñ quicunqz urat scienter falsū peccat mortaliter. Item simplicem fornicationez non curant nisi quis cōmittat adulterium. cum tñ ois luxuria extra mīmonū est pētm mortale. Item offensam fraternaz non curant nisi quis vulnerasset vel occidisset proximū. cum tñ dicit. Omnis q̄ irascitur fratri suo reus erit iudicio. Item solvere festa a ieiunia ecclesie non curant. Item superbe se ornare in vestibz chorifare ludere emere vel vendere verbis fraudulentis: detrahre maledicere blasphemare &c. Omnes em̄ tales non hnt timorem nec dei amorem. Peccata plura mortalia cōmittunt in periculoso statu stant. nam pro quolibet pēto mortali etiā pro minimo damnatur ita bene sicut pro maximo. Vnde dñ in decretis. Vñū peccatum mortale demeret penam eternam: q̄uis pena maior debeat maiori. Querit quare deus permisit petrum aplm a ceteros apostolos a etiam nos aliqñ p̄mittit cadere. Rñdet Jo. nyder doctor qz hoc fit quinqz de causis. Prima est ppter sanctaruz congregationum exultationez. nam in modica congregatione xpi quodam cecidit a nunq̄ surrexit vt iudas. alij ceciderunt a surerunt: vt apostoli qui fugerunt a xpo. beata virgo maria nunq̄ cecidit. nullis ergo cōgregationi detrahat qm̄ plurim stare pnt a etiam resurgere post lapsuz. Secunda causa est ppter humiliationez de se nimium presumentū. Vnde ysid. libro. 3. de sūmo bo. Plerumqz vtile est arroganti deseri a deo quaten9 sue infirmitatis ascius ad humilitatem redeat a humilis post casum existat. Nam spūalia vicia in quibz non curant semp latē nisi quis in manifestum vicium labat. nam sicut in veste macula depomi non potest nisi in lutum vel in cinerem prius mersa fuerit. sic etiam arrogans &c. Vnde Aug. Judeo dicere supbis eē vtile cadere in aliqđ manifestum pētm vnde sibi displiceant qui sibi iam placendo intus ceciderunt. Salubris em̄ petras sibi displicuit qñ fleuit q̄ placuit qñ presumpsit. Tercia causa ē ppter confidentium confirmationez. valde em̄ sperare debet qui tantos audit cecidisse et econtrario resurrexisse. Bern. super Cant. Dñe propter mansuetudinez que est in te currimus post te dñe illud audientes qz non spernis pauperem pētozem non lacrimātem magdalenam: non horruilli confidentem. non chananeam supplicantem. non publicanum. non negantem discipuluz. non

Messaj. capi. 4

Sermo

discipulorum persecutorum: et non ipsos crucifixos tuos. Quarta causa est propter compassionem proximorum. Iustitia enim phariseorum est lapsa in peccatum non compati sed eos atrociter condemnare et iudicare. Juxta illud Lucæ. 6. Nolite iudicare et non iudicabimini, sed nos christiani in peccato nostro tristitia considerare debemus. scilicet peccatum quo odire debemus. naturam quam diligere debemus et penam quam compati debemus. Unde Inno. Cuius pedes terra ferreus cuius cor tam est lapideum ut gemitus non exprimat: lacrimas non effundat: cum proximi et amici interitum intuet. ut patienti non compatiatur: dolenti non condolet. Cum ipse ihesus vidisset magdalenam et sororem eius flentes infremuit spiritu et turbavit se ipsius et lacrimatus est. Unde Greg. Perfectior est quis cum perfectius alienos dolores sentit. Quinta causa est propter maiorem feruorem resurgentium. omnes enim electi a deo communiter et frequenter perfectiores et meliores erunt post casum quam resurgunt quam ante fuerunt. sicut viatores qui vident suos socios longe precessisse plerumque velocius currunt. Unde Ambro. Certus sum quod deus nullum electorum suorum cadere permitteret nisi eum meliorem a suo casu resurgentium scivisset. propter in beato Petro. similiter in magdalena. qui post casum meliores surrexerunt quam ante fuerunt.

Dominica decima post penthecosten

Epistola beati Pauli ad Corinthos . 1

Mater. scitis quam cum gentes essetis ad simulacra muta pro ut ducebamini euntes. Ideo notum vobis facio quod nemo in spiritu dei loquens dicit anathema ihesu. Nemo potest dicere dominus ihesus nisi in spiritu sancto. Divisiones autem gratiarum sunt. idem autem spiritus. Et divisiones ministracionum sunt. unus autem deus qui operatur omnia in omnibus. unicuique vero datur ministratio spiritus ad utilitatem. alii quodam datur per spiritum sermo sapientie. Alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum. Alii fides in eodem spiritu. Alii gratia sanitatum in uno spiritu. Alii operatio virtutum: alii prophetia: alii discretio spirituum. alii genera linguarum: alii interpretatio sermonum. hec omnia operatur unus atque idem spiritus diuisdens singulis prout vult.

Sermo super epistola precedenti. xxxvii.

Citis. quam cum gentes essetis ad simulacra muta pro ut ducebamini euntes. 1. Cor. 12. In epistola hodierna apostolus paulus instruit nos quod omnes gratie et omnia bona

xxxvii

sunt a spūsancto. et q nullus pōt facere aliqd bonuz meritoruz vite eterne nisi in spūsancto. et hoc oñdit expimento preterite vite di. Satis qm̄ cum x̄. Unde in pñti sermone tria sūt dicēda que tanguntur principaliter in epla. Primo quoe sunt genera hominū in mundo. Secdo de prauitate maloz xpianoz, Terdo quomodo quilibet sibi grām a deo collataz expendere debet ad vtilitatem cōmunez totus populi cū vno exemplo. Quantuz ad primū sciendum q tria sunt genera hoim scz pagani iudei et xpiani. Pagani sunt qui neqz nouū neqz vetus testamentuz recipiunt sed fm̄ concupiscentiaz in qua nati sunt ambulant. Iudei qui legem moysaicam ad literaz seruant circuncidendo se et alia legalia seruando. Cristiani qui euangeliū oē xpī prolatum custodiunt se baptisando. et alia sacramenta reuerenter suscipiēdo. Pagani ergo differunt ab alijs: eo q si manent sicut geniti sunt in contagione originalis peccati qd ab ipsa origine cōtra hunt sicut ostendit dauid in psal. Ecce em̄ in iniquitatibz concēptus sum. Unde aplus. Erasmus natura filij ire et debitorz pēne eterne ppter pām originale quod moleuit in natura hūana sed miseratio diuina semper curauit adhibere remediū d̄ morbū culpe originalis. nam ab adam vsqz ad abraham in fide parentum saluabantur, adulti vero oblationibz et sacrificijs exercēbantur. que tñ ex necessitate inducta non fuerunt: cū sola fides per dilectionem operans satisfecisset ad salutem. Ab abraham vsqz ad xp̄m est data circumcisio a qua mundantē paruuli ex semine abrahe. deinde post tempus abrahe institutuz est a xp̄o baptisatis sacramentuz: quod non solū culpam remittit: sed et sanctificationem tribuit et in regnum celoꝝ referata ianua p xpī sanguinem introduit. Unde Greg. Apud nos facit aqua baptisimi quod apud antiquos fecit fides parentuz in paruulis. in adultis virtus sanctificationis et i alijs qui descenderunt ex stirpe abrahe vis circūcisionis. Et ad baptisimuz suscipiendum obligantur om̄s homines in nouo testamento. Unde Joh. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua x̄. Et Albertus dixit q aqua baptisimi debet calefieri in hyeme. qz pueri ex aqua excessiue frigida mortales infirmitates detrahunt. Sequit̄ hic ad simulacra: prout ducebamini euntes. simulacra muta colit qui totaliter creaturis inheret et eas ex toto corde diligit. Roma. 8. Coluerunt et seruerunt creature potius q̄ creatori Aug. Hoc soluz ē peccare mortaliter aliquid deo pponere i amore vel coequare. Qui enim peccat mortaliter preponit creatori creaturam: vt auarius

Joh. 3.

Sermo

pecuniaz. Ap[osto]lus ad Col[ossios] 3. Quoz[um] deus venter est ⁊ gloria car-
nis delectatione. Vnde sup[er] illud. Non erit in te deus retens. idē
dicit, Illud vnicuiq[ue] est deus q[uo]d deo preponit in amore. Vnde
hic est notandū in quib[us] creatura preponit deo ⁊ plus seruit ⁊
eum plus diligit. Certē s[ecundum] h[er]nicum de h[ess]ia sup[er] Gen[esim]. Ex sex
signis cognoscit. Primū est quem aliquis plus imitat et plus
credit illum preponit alteri. hoc claz[us] est. Scd[un]d[u]m q[ui]n aliq[ui]s ma-
gis honorat aut in eo magis complacet aut cui promptius obe-
dit illum alteri preponit. Terciu[m] q[ui]ntum quis se alicui[us] as[sum]mat
aut se sibi subijcit: tanto illuz magis diligere conuincitur patet
q[ui]a eoz[um] qui vere amici sunt quasi vna est voluntas. cū amicus ē
quasi alter ego. Quartuz pro quo quis plura ⁊ difficiliora pa-
ratus est facere aut etiam sponte pati: illum magis diligere et
⁊ ceteris preponere probatur ⁊ Quintuz est q[uo]d illū quis pre-
ponere conuincitur cuius amore vel timore alterius beneplacituz
transgredit[ur]: aut ne ip[s]m contristet aut ei displiceat alteri obedi-
re omittit, Sextum ad cuius honorem vel cuius gr[ati]a aliquis o[mn]e
agit vel ad quem actus suos ordinat illum oib[us] alijs prepo[n]it
Sequit[ur]. duob[us] damini. Notandū q[uo]d triplex est via p[er] quaz dyabo-
lus ducit captiuos suos scilicet erum[nosa]: laboriosa et delictosa
Primo p[er] viam erum[nosam] ducit paupes necessitate si voluntate
rebo deficientes tumescentes. ⁊ in iniurijs impacientes tribulacōe
blasphemantes. fures mendaces. de quib[us] d[icit] Eccl[esiastes] 26. mendaci-
tatez ne dederis mihi. ne egestate cōpulsus piurem nomē d[omi]ni
mei. Vñ Cassiod[orus]. Si paup[er] superbit nō est dei paup[er] ⁊ locuples
si humilitatez diligit nō est seculi diues. Voluntates talū in spi-
ciende sunt non noia. tales pauperes ab inopia tempali transe-
runt ad miseriam eternā. q[ui]a nesciuerunt b[on]ū vti suis rebo, h[ec] per
paupertatem voluntariā que est via paradisi transierunt apli et
etiam alij sancti Mat[theus] 19. Ecce nos reliquimus omnia et secuti su-
mus te. Augu[stinus] super Cant[icū]. Joh[ann]es. Non tibi displiceat paupertas
tua: nihil ea dicitur p[otes]t inueniri. Vis scire q[ui]s locuples sit: celū
emit. Scd[un]do per viam laboriosaz lapidosam ⁊ spinosaz ducit cu-
pidos ⁊ auaros qui plurib[us] periculis se ingerunt p[ro]pter luc[rum] tem-
porale corpori si parentes. de aia nihil curantes. nullo t[em]p[or]e qui
escentes. d[icit] quib[us] d[icit] in psal[terio]. Contritio ⁊ infelicitas in v[er]is eoz[um]
q[ui]a tales corpus ateras ⁊ aias infelicit[er] perdunt. tales ab inq[ui]-
etudine tempali ad eterni laboris angustias transferunt Sap[ientia] 5
Lassati sumus in via iniquitatis et p[er]ditionis. ambulauim[us] vi-
as difficiles. viam aut[em] d[omi]ni ignorauimus scz penitentiaz que est

Sapientia. cap. V.

xxxvii

vsa ad deuz. Si aut tanta tollerassent pro peccatis suis: purgati ad deum transissent. Tercio per viam deliciosa: ducit diuites delicatos gulosos et luxuriosos: qui imitantur illum iuuenem epulonem. de quo dicit Luce. 16. qui induebat purpura et bisso et epulabatur quotidie splendide, qui postmodum mortuus est et sepultus in inferno. Vnde Greg. Momentaneus est quod delectat: eternum vero quod cruciat. Quantum ad secundam parte dicit hic Aplius Nemo potest hic dicere: dñs ihesus proprie nisi in spiritu id est in caritate. Vnde ille dicit aprie dominum nostrum ihesum xpm qui in voluntate habet ut ei tamq̃ domino suo seruiat. qui aut in peccato mortali est: seruus dyaboli est. Vnde nemo potest esse seruus xpi et dyaboli. Mat. Nemo potest duobus dominis seruire: nunquid enim xpus est meditaris dyaboli ut habeat cum eo suum commune. 2. Cor. 6. Que conuentio xpi ad belial. Vnde scienduz q̃ valde detestabile est et valde ignominiosum esse aliquem malum xpianum. quod quinq̃ modis ostenditur, Primo in hoc q̃ malus xpianus negator est xpi. et negatio talis peior videtur esse negatione illa qua infideles xpo faciunt, Secundo in hoc quia infideles negant verbo. mali xpiani vero facto. Vnde Aplius ad Thimo. primo. Confitentur se nosse deum. factis autem negant. Augustinus. Quisquis factis xpm negat anticristus est. tales sunt omnes mali catholici qui non verbis sed factis negant xpm. Contra quos dicit Bernardus. Efficacior est vox corporis q̃ vox sermonis. Item in hoc negotio infidelium habet ignorantiam que aliquantulum attenuat culpam illoz. Multi enim iudei et sarraceni xpo non seruiunt: quia nesciunt eum deum esse et libenter ei seruirent si eum cognoscerent. Sed xpianus malus xpo negat seruitium: cum tamen eum cognoscat dñm suum. Si duo homines negarent principii vni vnum seruitium et vnus sic diceret principi. nescio vos esse dominum meum: et si ego scirem libenter vobis tamq̃ dño meo. seruirem. Alius diceret. Ego bene cognosco vos esse dominum meum: sed in nullo vobis seruias. tunc princeps magis offendetur de negotiatione secundi q̃ primi. quia videret se magis ab eo contemni. Sic quantum ad hoc videtur esse magis contumeliosa negatio magis xpiani q̃ iudei vel sarraceni. Secdo quia talis apostata est. et ideo inutilis. quia sicut palme que viti adheret est utilis et utilis: si a vite separaretur: tunc etiam ad nihilum valet nisi ut in igne comburat. Sic xpianus cum xpo adheret p

Luce cap. XVI.

Pauli cap. 12: ad Corinth. in Episto. prima.

secunda Episto. Pauli ad Corinth. cap. VI.

Sermo

caritatem tunc pretiosus est & fructuosus. si vero per p̄m ab eo
separetur materia est incendij infernalis. Ideo dicit **Joh. 15.** Ego Joh. xv
sum vitis vera &c. Honorabile est esse monachuz. ignominiosuz
est esse monachuz apostatam. Item licet sit honorabile esse an-
ge. um: ignominiosum tñ est esse angeluz malum, hec sūt eiusde
precij denarij boni et mali. Idem intelligas de xpiano bono et
malo. Tercio quia malus xpianus proditor est xpi peccando a
quo habet quicquid p̄t & cuius expensis vivit & nutrit & vesti-
tur. **Ap̄t.** Quid habes quod non accepisti. Et cum talibus ex-
pensis servit xpi inimico scz dyabolo. ergo dicit proditor. & in
extremo iudicio manifestum erit eū proditorem dei fuisse. Nam
fides ex vna parte ostendit eū fuisse xpianum. Et ex alia parte
opera mala ostendunt eū fuisse proditorem & inimicuz xpo. Fi-
des ostendit qd fidelitatez xpo debuit. sed opera mala ostendūt
qd non servavit fidelitatem in baptismo xpo promissam & p̄ con-
sequens proditor fuit. Item fides mali xpiani ad cumuluz dam-
nationis eius erit. qz fides quedā litere sunt damnatiōis ipsius
Erit enim scriptuz lumine fidei in corde peccatoz in die iudicij
qd qui scienter peccatuz mortale cōmittit gaudium domini non
possidebit. Ex alia parte in libro conscientie sue inuenit scriptū
qd ipse mortaliter peccavit. Unde dñs erit qd ipse deus tales a re-
gno suo excludat. Quarto qd malus xpianus est infelix. Infelis-
citas autē ista p̄t tripliciter ostendi. Primo in hoc qd tantaz feli-
citatez et hereditatez regni cœlestis alienavit a se pro momenta-
nea delectatione peccati mortalis. Secdo in hoc qd privat seip̄s
participatione oim missaz: orationuz & elemosinaz que fiunt
in ecclesia dei ab omnibz fidelibz. qui si in bono statu fuisset par-
ticiparet oim bonoz que fiebant in ecclesia. Tercio quia
qd alijs est bonum erit ei malū. Item quod alijs est salus erit ei
mors scz corpus xpi. Quinto quia malus xpianus est maledictus
quod signatum est **Mat. 21.** vbi xpus maledixit ficulnee haben-
ti solum folia & non fructus. i. bona opera. Vñ **Guillerinus.** qui
cumqz verbo vocat xpm dñm suum et dyaboluz opere: est quasi
arbor cuius folia dei sunt: fructus vero dyaboli. et talis potius
reputandus est arbor dyaboli qm dei **Mat. 12.** Ex fructibz eozuz
cognoscetis eos. Christus dicit **Joh. 8.** Opera que ego facio testi-
mōiū perhibent de me. & opera que ipse facit phibent testimo-
nium de eo qd ipse sit servus dyaboli & per consequens maledictus
Et vt breuiter dicam. Quicquid agit maledictus homo habet Joh. v

Vigesimo primo Cap. Mathej

xxxvii

maledictionem super se in presenti. Deut. 21. Maledictus q̄ nō
 permanet in sermonibus huius. nec eos opere perficit. *in psal. Maledicti qui declinant a mandatis tuis. et etiam in fu-
 turo eternaliter erit maledictus. In signum huius omnes mali*
xpiani in die iudicij maledicti noiantur a casto hic Math. 23: 33. Ite maledicti in ignem eternuz. qui paratus est etc.
 Item maledicti in ignem eternuz. qui paratus est etc. Quantu
 ad tertiam ptem istius sermonis dicit hic Ap̄lus, Vnicuiq; dat
 manifestatio spūs ad vtilitatem totius ppli a cōmunitatis. Con
 tra hoc faciunt qui acceperunt donū sapientie a scientie a deo:
 et liberaliter a gratis nihil faciunt: sed in omnib; querunt pro
 prium honorem a lucz tempale. non attendentes qd̄ xp̄us dicit
 Mat. 14. Gratis accepistis gratis date. Vnde hic querunt vtz
 aduocatus pōt querere salariū. Rūdeo fm̄ Ray. Primo mode
 rate ab initio nō faciens pactuz sub pena finita cā. a attendi de
 bet moderamen salarij fm̄ q̄ntitatem cause a laboris a s̄uetus
 dinem regiomis. Item scdo querit in quib; casib; a de quib; ad
 uocatus tenet ad restitutionez. Rūdeo fm̄ Ray. q̄ tenetur ad
 restitutionez illoz bonoz que p̄diderunt a tra quos fuit aduo
 catus male qui scz p̄rimoniuz amiserit iniuste vel damnificati fu
 erunt. Vñ si per cavillationez suam abstulit bonam causam vel
 etiā si ipsam grauat petendo dilationez sup̄ falsum a allegando
 falsum a a tra conscientiaz vel etiam cauillosam positionem po
 nendo vel instruendo falsum testem. vel instruendo clericū: dene
 gando veritatem a in similib; tenet aduersario interesse. Itz te
 netur illis quib; prestat auxilium si p̄pter suaz infidelitatez vel
 negligentiam iniuste amiserunt. similiter tenet eis si amiserunt
 propter ignorantiam. et hoc quando iactabat se scientem a nō
 erat vt guillerinus dicit.

in psalmo centesimo decimo octauo. Luca. cap. 13

Dominica vndecima post penthecosten

Epistola Pauli ad Corinthios. *cap. 15. Epistola prima.*

Ratres. Notum vobis fado euangelium quod p̄
 dicaui vobis quod a accepistis in quo a statis: p̄
 quod a saluemini qz ratione p̄dicauerim vobis si
 tenetis nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in p̄i
 mis quod a accepi: qz xp̄us mortuus est pro peccatis no
 stris fm̄ scripturas. et quia sepultus est: et qz resurrexit
 terda die fm̄ scripturas. a quia visus ē cephe et aliis vn
 decim apostolis. Deinde visus est plusq; quingentis fra
 tribus simul: ex quib; multi manent vsq; adhuc. quidaz

Sermo

aüt dormi fert. deinde visus est iacobo deinde de apostolis
omnibus. Prohissime aüt omniu3 tanq3 abortiuo visus
est ⁊ mihi. Ego em̄ sum minimus apostolor3 qui non su3
dignus vocari apostolus: qm̄ psecutus sum ecclesiaz dei
Gracia aüt dei sum id quod sum. ⁊ gracia eius in me va
ua non fuit.

Sermo super Epistola pcedenti xxxviii.

Lristus pro peccatis nostris mortuus ē. i. Cor. 2. Ver
ba ista eple scripsit Ap̄plus paulus Corinthi3 quibus
prius predicauerat. sed postmoduz subuersi erant a fal
lis pph̄tis ⁊ apostolis. Ap̄plus aüt repetit eis quod prius docue
rat sc3 passionem xpi: sepulturam ⁊ resurrectionē eius quia hec
sunt fundamenta fidei xp̄iane. Et signanter passio cristi trahit
homine3 a malo ⁊ dnat eum ad bonū. Ergo Ap̄plus dicit. xps
pro peccatis nostris mortuus est. Vñ in pñti sermone tria sūt
dicenda. Primo de morte xpi: adam ⁊ eua. Secdo de humilitate
et dignitate bonoz xp̄ianoz. Tercio quomodo ante natiuita
tem xpi filij fuimus ire. Quantū ad primū queritur hic quare
xpus in iuuenili etate pro nobis mori voluit. Respondet Joh
nyder. Primo vt ex hoc magis suam dilectionez cōmendaret.
quia vitam suā pro nobis dedit qñ fuit. 33. an. no3. et in perfe
ctiori statu suo. Secdo quia non conueniebat vt appareret in eo
nature sue diminutio ⁊ decrefcentia. ⁊ vt in illa etate moriens
et resurgens futuram resurgentū qualitatez in ipso xps pronū
ciaret. quia fm̄ sanctum Tho. et magistruz sententiaz: omnes
homines resurgent in etate xpi. quia tunc homo est in perfecto
statu. Secundo querit quare paschali tempe voluit pati. Rñdeo
Primo qz sicut in figura olim tempe pasce edebat ⁊ immolaba
tur agnus. Sic etiam xpo patiente agnus dei qui tollit pecca
ta mundi pro redemptione oim fidelium occidebat. Secdo qz
sicut in tanto festo pasce qd est maximuz ad festuanduz qñ ve
nire solebat ad ierl̄m multitudo populi mundo innotuit passio
xpi clarius q3 alio tempe. Tercio quia sic passio xpi acerbice fu
it in qua vitam sui corpis coram magna multitudine populi p
nobis tradidit moriendo morte crucis que tūc tempis ignomi
nosa fuit. Tercio querit quare sexta feria mori voluit. Rñdeo.
qz adam illo die factus est ⁊ lapsus. sic xpus eadem die mortu3
est. vt omne genus humanum redimeret. Vnde loquendo hic

Ad Corinthios capite 15.

Epistola prima

xxxviii

aliquid de primis parentibus queritur: ubi adam creatus fuit. Respondeo in ebron d limo terre. et post hoc positus in paradiso qui est locus amenissimus in oriente altior terre in quo arbores diversi generis etra varios defectus erant consite. verbigracia. ut si homo de vna arbore tempe congruo ederet: amplius nunquam esuriret, congruo tpe de alio nunquam lassaret: ad vltimū d ligno vite vteretur et amplius nunquam senesceret et non infirmaretur. et nunquam moreretur. Item queritur ubi est eua creata. Respondeo de costa viri dormientis in paradiso. ut sicut in vna carne ita et in vna mente per dilectionem veram essent simul uniti. Item queritur quomodo fuerant in paradiso. Rūdeo per tres horas. sexta feria hora tertia vir est creatus. et tunc imposuit nomina animalibus. hinc proprietates eorum. sexta hora mulier creata est: et postea de fetu ligno comedit viro pro suo pomum porrexit: ob cuius amorem comedit. Et post hoc hora nona deus eos de paradiso eiecit. et sic adam cum eua in ebron reuersus est ubi creatus fuit. ibique filios procreauit. Deuoto autem Abel a cayn centum annis caste vixit cum eua. sed quia christus de maledicto semine cayn nasci noluit per angelum monitus ite mulieri est associatus. et pro abel seth est genitus: qui fuit tertius filius adam. de cuius semine natus est. qui post hoc pro nostris peccatis est mortuus. In hoc christus maximam caritatem suam nobis ostendit Joh. 6. Maiorem caritatem nemo habet etc. Aug. Vide o homo quo amore diligit te deus tuus qui pro te ligatus est ut a vinculis te solueret. pro te flagellatus est ut te a flagellis ire eterne erueret. pro te iudicatus est ut te ab eterne damnationis iudicio liberaret. pro te coronatus est spinea corona ut te coronaret in celis. pro te vulneratus est ut te egrotum sanaret. pro te mortuus est ut te ab eterna morte liberaret: imo tantus fuit amor christi ut etiam idem Augustinus dicit. Si christus marie filius tot membra habuisset que sunt stelle in firmamento celi et quodlibet membrum proprium corpus habuisset: omnia in mortem tradidisset antequam hominem de potestate dyaboli non haberet. Quantum ad secundam partem istius sermonis dicit hic apostolus Paulus. Ego sum minimus apostolorum et non sum dignus vocari apostolus. Ideo docet nos apostolus hic humilitatem habere et humilitatem diligere. quia quanto quis est humilior tanto magis in futuro exaltabit. Et hoc natura liter probat per quatuor exempla. Primo probat per pupillam oculi. nam quanto nigrior tanto lucidior Cant. 1.

Adm. 112

Joan. Secimo quibus capite.

Paulus ad Corinthos: Epistola prima: Cap. XV

Sermo

*Cantica Canticorum capite
primo.*

*psalter: psalms centesimo
primo.*

*Luc: capite decimo quarto
et decimo septimo capite.*

Job: cap: 17.

Sapientia: cap: 7.

Genesi: cap: 3.

Nigra sum scz in reputatione mei. et ideo formosa in conspectu dei. Secdo probatur p candelam qz quanto plus inclinatur: tanto plus accenditur. Ter cio probatur p aquam. qz quanto magis descendit tanto magis ducit. Quarto probatur in arbore quia quanto profundius in terram radices figit: tanto altius semper crescit. Unde hic queritur utz humilitas sit maxima virtutuz et deo maxime grata. Rñdeo fm sanctum Tho. ij. q. 7. q sic Ratio huius est fm Aristotilem. quia virtus est tñ ra difficile sed difficile est minoribus se subijcere et propriam voluntatem ppter deum frangere. hoc facit humilitas. ergo est maxima virtutuz Item probatur ex hoc: qz opponitur grauiori peccato scz superbie. ergo ex hoc videtur esse maior virtus. quia fm phm. sicut ppositum in proposito: ita opposituz in opposito. Et etiam per humilitatem homo citius exaudiet. Unde dñ in psal. Respexit i oratione humiliu: et non spreuit precem eoz. et altius remuneratur et exaltatur Luc. 14. Qui se humiliat exaltabit. vñ Amb super beati immaculati. Quanto em quis est abiectior in hoc seculo: tanto magis exaltabit in futuro. Sed ex quo humilitas e tanta et necessaria homini. tunc sciendū qz multas causas humilitatis inuenimus in nobis ex parte corporis si respicias eius originem siue eius finem siue eius statum pntem. Bern. Cogita vñ venis et erubescere. vbi es et ingemisce. quo vadis et contremisce Si cogitas vnde corpus venit. tunc inuenies ex putredine Job 17. Putredmi dixi: pater meus es mater mea et soror mea vermicibus. Attende etiaz qz homo nudus nascit membris impotes et flere incipiens. Job. 1. Mulus egressus sum ex vtero matris mee Sap. 9. Primā vocem emisit silem omnibus plorans. Attende etiam ad quē sinem veneris et qz corpus tuū puluis et cinis erit Genesi. 3. Puluis es et in puluerem reuerteris. Item corpus a vermibus est corro dendū. Ergo noiatur cadauer. i. caro data vermibus. Item in primis nostris defectuosis et infirmis pauperibus habemus causas humilitatis. vt si attendamus multos de fratribus nostris esse leprosos: cecos infirmos impotentes multis miserijs affictos: et nescis utz cras adhuc talis an sine vite tue Item qz creature parue qñtūtatē sic musce et vermes et hys similia parua aialia. Item querit hic utz deus creauit ista pua aialia. Respondet elucidarius qz pulices et musce sunt ppter superbiā creature humane create: cū euz pugnant de die musce et de nocte pulices. Cogitet homo qualis sit cū non possit minimis ver

vermiculis resistere. Vñ regem pharaonem nõ vñ non leones
 vastauerunt. sed pulices a amphes affligerunt. Quantum ad
 terciam partem dicit hic Apłus. Gracia dei sum id quod sum.
 Vbi notandum qđ homo p naturaz e. t filius ire. moxi aut con-
 demnatus qñ natus est Eph. 5. Erasmus enim natura filij ire
 Hoc ptz in pueris sine baptismo deædentibz. qui damnantur
 non ppter peccatum actuale: sed æginiale in quo æepti et nati
 sunt. sed gracia dei facit hoïem filium dei a here dem regni. Vñ
 Apłus. Si filij a heredes. vñde valde magnum a laudabile est
 aliquem xpianum esse vt ptz in septez. Vñde primo bonũ xpia-
 num dñs ihesus diligit cordialiter. vñde scriptum e. Ego dili-
 gentes me diligo. imo illa caritas est fidelitas quaz habet deus
 ad bonum xpianum: a exalat oem fidelitatem a caritatẽ. totus
 mundi. Hoc ptz ex hoc: quia vellet ppter vnum hoïem a ppter
 vnã animã itez moxi a cruciãgi si necesse esset. Quis enim
 pro alio vellet pati illa. conspui alapis ædi. flagellari. coronari
 crucifigi. Maiozem caritatez nemo habet. Æ. Secundo
 qđ bonus xpianus est templum a habitaculũ dei. vñde Apłus.
 Templum dei sanctũ e quod estis vos. imo ipsi sunt æli in quo
 maxime delectatur a valde delectabile e habitare deum cũ eis
 Prover. Delicie mee sunt esse cum filijs hominũ. vñde nec mirz
 qđ hoc ælum inhabitet libenter ihesus. qđ vñqz non quasi ad ce-
 teroz dixit tm vt fiat. sed pugnavit vt acquireret. occubuit vt
 redimeret. Ergo sicut gloriose inhabitat cum sanctis in ælo. sic
 graciose cum bonis xpianis in mundo. Tercio quia minimũ qđ
 facit cristianus in hoc mundo scz vnum pater nõster in caritate:
 plus placet deo qđ omnia opera que facta sunt in mundo ab ini-
 tio mundi vsqz hodie a malis xpianis. Insup omnia bona que
 fiunt a cristifidelibz sicut dicit in psal. Particeps ego sum oim
timentium te: a custodientũ mandata tua. Et in futuro omnia
 gaudia a merita beate marie virginis a omnium sanctoz in æ-
 lo existentium ad eum afluunt secum conduidendo. Hoc autez
 erit sim magistz sententiaz: per caritatem que in singulis erit
 perfecta. Quarto quia etiam mala fiunt eis bona tam propria
 qđ aliena: et hoc tam in presenti qđ in futuro. Hoc sic probatur.
 Primo peccata propria: quia ex hoc magis humiliantur post
 lapsum et etiam frequentes feruentiores erunt qđ ante fuerunt.
 Exemplum in petro a magdalena. Similiter in futuro peccata
 maloz cedent bonis in bonum: quia ex hoc regraciantur deo.

*Ad Corinth. capite 13.
 in epistola prima.*

Joan. xv. capite

Proverbi. capite 8.

psalmo. centesimo decimo octavo.

Sermo

q̄ eos liberauit ab illis peccatis, Vnde Aug. Supplitiū malozū
erit gaudium bonoz. Vnde psal. Letabitur iustus cu3 viderit
vindicāz. Quinto quia bonus xpianus est cum dño et doming
cum eo. siue sanus siue infirmus: siue in mensa siue in ecclesia:
siue in campo siue in lecto et in omni loco ⁊ in omni tempe. die
noctuz. tam in vita q̄ in morte. Vnde dicit per pphetam. Non
te deseram. Et in psal. Cum ipso sum in tribulatiōe. Xpls siue
vuiuis siue morimur domini sumus, Sexto quia bonum xpia
num xp̄us honozat siue in presenti siue in futuro hic honozat. qz
quemlibet xpianum nominat fratrem matrem ⁊ sorozem Quā
iz. Quicumq̄ fecerit voluntatem patris mei ⁊c. Et hic ē magno
honoz esse ⁊ nominari fratrem regis celestis. Vnde dicit Glōria
et honoz coronasti eum dñe. Septimo qz quilibet bonus xpia
nus est benedictus a deo hic ⁊ in futuro Deutro. 26. Bñdictus
tu in ciuitate. benedictus tu in agro. et in futuro benedicetur:
cum dicetur. Venite benedicti patris mei ⁊c.

Dñica duodecima Epistola Pauli ad Cor. 2. cap. 3

Patres. fiduciam talem habemus per xp̄m ad de
minum, non q̄ sufficientes simus cogitare aliqd
a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex
deo est. Qui p̄doneos nos fecit ministros noui testamenti
non litera sed spū. litera em̄ occidit. spiritus aut̄ viuificat
Quod si ministratio mortis literis deformatā in lapidibz
fuit in glōria ita vt nō possent intendere filii israhel in fa
ciem moysi propter glōriam vultus eius que euacuatuz
quanto magis ministratio vite erit in glōria. Nam si mi
nistratio damnationis glōria est. multo magis abundat
ministerium crisi in glōria.

Sermo super epistola p̄cedenti. xxxix.

Fiduciam talem habemus per ih̄sum xp̄m ad deum. nō
q̄ sufficientes simus aliquid cogitare a nobis q̄ ex no
bis sed sufficientia nostra ex deo est. 2. Cor. 3. Dic apo
stolus ostendit adidendum esse in deum. et hoc p̄pter nostrum de
sedum ⁊ diuinū adiutorium qd nobis specialiter tempe gracie
paratus est impendere deus noster ih̄sus xp̄s. Nam in eo q̄ sa
tisfecit pro nobis meruit nobis tria. Primo remissionem culpe.
In signum huius habuit in cruce caput inclinātū et brachia ex
tensa tamq̄ extendens ea ad osculuz et ad amplexandū p̄dēs

*Paulus ad Corinthios in epistola secunda
Capitulum Tertio.*

Johannis. 12. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad
 me ipsum. Secundo ad collationem gratie habuit manus perforatas
 quasi paratus largiter effundere dona spiritus sancti.

Tercio apertionem glorie celestis. Et in signum huius habuit la-
 tus apertus in cruce ut panderet nobis aditum introeundi in pa-
 radisum. sed hoc non habemus ex nostris meritis: sed per christum tam
 quod per precium et redemptorem quem pater dedit nobis. Ergo dicit
 hic apertus. fiduciam talem habemus per dominum Iesum christum. Vnde
 in presenti sermone tria sunt dicenda. Primo de triplici confidentia
 et de efficacia penitentie. Secundo quod conuersatio nostra versari
 debet circa septem. Tercio de insufficientia nostra. Quantum ad
 primum sciendum quod triplex est confidentia siue spes. scilicet maledi-
 cta mendax et sancta. Maledicta est illa in qua peccatores ma-
 gis audaciter peccant: dicentes. Deus est misericors et non tam
 dire et grauer nos damnabit. De qua dicit Sap. 3. Vana est
 spes illorum et labores sine fructu et inhabilia opera illorum sunt
 Vana est spes impiorum. Eccles. 5. Ne dicas misericordia dei magna est
 multitudinis peccatorum meorum miserebitur. que spes ideo maledicta
 dicitur. quod deum inhonorat unde honorare debuit et inde peccat.
 unde cessare debuit a peccatis. Secundo mendax est cum quis peccat
 quod sperat se diu victurum et adhuc conuertendum vel saltem in fi-
 ne penitentiam habiturum. De qua dicit Job. 6. Aranearum tela. fidu-
 cia eorum. Confidunt in nihilo et sequuntur vanitates. Eorum spes
 ideo aranee tele comparatur. quia vno flatu in morte dispergitur.
 sicut tela. quod euidenter patuit in illo dimite qui dixit Lu. 12. *Lucas cap. 12.*
 Anima mea habes multa bona ad annos plurimos. Tercia be-
 nedicta est: et est illius qui totam confidentiam suam solummodo
 ponit in deum: sperans hic gratiam misericordiam et veniam pecca-
 torum suorum consequi ex misericordia dei. De qua dicit cuiuslibet
 peccatori penitenti Mat. 9. Fili remittunt tibi peccata tua. Vbi
 sciendum quod impiorum iustificatio primo est opus maxime potentie
 quod secundum Augustinum. Magis est peccatorem auertere quam celum et terras
 creare. quia ipse dixit et facta sunt: ipse mandauit et creata sunt.
 nec ibi inuenit aliquam resistantiam nec contradictionem sicut in
 peccatore in quo inuenit resistantiam scilicet prauam voluntatem eius
 Secundo est opus profundissime sapientie eius. quod tunc cor vel mens
 eius est quasi vas confractum quod nullam sapientiarum continebit.
 Sapiens autem figulus sic deus ex eodem luto alterum vas facere potuit
 ex illo quod fuit fractum: sic patuit in oculis eius ut habet Die. 18

Foras. Cap. 12.

Sap. cap. 3.

Eccles. cap. 5.

Lucas cap. 12.

Matth. cap. ix.

Sermo

Tercio est opus largissime clementie. qz misericorditer respicit et gratificat peccatorem. Vnde ap[osto]lus ad Thimo. 3. Nō ex operibus iusticie que fecimus nos s[er]uamur. Exempluz de paulo qui etiam in actu et voluntate peccandi et p[er]sequendi conuertit[ur] ex sua misericordia et clementia p[er] sacramentuz penitencie, Vñ hic ouertur vtz per p[er]niam opera mortificata per p[er]t[er]m reuulsunt, Respondeo s[an]c[t]u[m] Tho. q[ui] sic. qz penitencia infundit gratiam et per d[omi]n[u]s dat alias gradias q[ua]s habuit et inter alias erant opa bona que erant mortificata que restituunt, Vnde hic queritur vtz omēs virtutes que per p[er]t[er]m erant perditę per penitencia restarent Respondet s[an]c[t]us Tho. q[ui] sic. ratio est. qz p[er] p[er]niam remittit[ur] p[er]t[er]m. modo p[er]t[er]m nō dimittitur sine infusione gracie vnde sequit[ur] q[ui] omnes virtutes per p[er]niam restaurantur. In figuram istius habemus de filio prodigo qui p[ro]pter contritionez et p[er]niam fuit ad p[er]stina[m] g[ra]m restitutus Vico tñ q[ui] homo resurgit aliquand[um] equali gracia. aliquando in maiori. aliquñ in minori sc[ilicet] d[omi]n[u]m dispositionem suam. Item scienduz q[ui] deus per actum p[er]niam premiuz vult facere et defacto facit quod per beatam virginem et s[an]c[t]os non facit, hoc sic probat. Volo q[ui] aliquis peccat[us] sit in p[er]t[er]o mortali volēs penitere de ipso. Et si beata virgo vngemito suo ostendens vbera quib[us] eum nutruit peteret: eū non exaudiret. Similiter si omēs s[an]c[t]i in celo et omēs homines in terra et omēs creature vna voce clamarent et peteret non exaudirent. Ratio est. qz diuine p[er]fectiōni repugnaret h[oc] si iste peccat[us] petit p[er] actum penitencie exaudiret. Ecce quanta dilectione deus diligit p[er]niam. Item penitencia est tam bona q[ui] nihil melius intelligi pot[est]. Hoc pot[est] sic probari. tam bona est penitencia q[ui] mala est culpa mortalis. Ratio huius ē. q[ui]ntuz aliqd est malum: tñ illius ablatio est bona. sed culpa mortalis est tam mala q[ui] p[er]uis intelligi non pot[est]: qz bonum sumuz p[er]t[er]m auferre Etiam sicut iustus d[omi]n[u]s summe iusticiaz diligit: ita summe p[er]t[er]m mortale odit. Et ideo q[ui]ntuz in ipso est paratus est ipm destruere semp[er]: d[omi]n[u]m ex parte hominis non remaneat qui p[er]niam negligit vel contemnit. Vñ ysid. de sumo bo. Penitencia est medicamentuz vulneris: spes salutis p[er] quaz peccatores saluantur et p[er] quaz ad misericordia deus prouocatur Quantum ad scdam p[er]tendit hic q[ui] non sumus sufficientes aliqd cogitare a nobis Dic docet ap[osto]lus q[ui] non debemus cogitare de nobis quasi ex nobis: sed nos et omnia nostra ad deum referre debemus. qui

xxxix

qui e bonoz omniu beatitudo. cu3 quo debet esse nra cogitatio
 vt de nobis dicat illud Sap. 5. Cogitatio eoz apud altissimu
 pzo quo sciendu3 q cogitatio nostra cu diuino adiutorio con
 uersari debet circa septem. Primo circa preterita pctā vt ea de
 fleamus ⁊ peniteamus ⁊ satisficiamus. Dportet em deo nos sa
 tisficere pro peccatis nostris. quod probat tribz exemplis. Pri
 mu3 est: si quis literas vel instrumentū aliquod fecisset ⁊ tra alio
 quem: oportet primo q scriptu3 deleat anteq3 veniam peteret.
 Non ergo sufficit vt deū per veniā pctamus nisi peccata nostra
 in conscientia deleamus per contritionem confessionem ⁊ satisficio
 nem, Sedm exemplum siqs alicui maledixeret nō satis esset q h
 amplius non faceret nisi de hīs quibz maledixit peniteret ⁊ vo
 ce retractaret. Sic peccator qciens mortaliter peccat spūaliter lo
 quendo tociens malediat deo inqntum ⁊ tra eius precepta facit
 et ipsum vilipendit. Vnde Isa. 50. quotidie nomen meū blas
 phemat inter vos ⁊ inter gentes. Non ergo satis est vt de hīs
 quibz maledixit peniteret ⁊ voce retractaret: nisi etiam culpam
 suā p contritionez ⁊ satisfictionez recognosceret. iuxta illud Ju
 stus primo accusator e sui. Vnde dicit etia3 Isaie. *Narra siquid*
habes vt iustificeris. Terciū exemplum sicut debitor a debitis nō
 absoluit nisi debitum debitori p soluat. sic peccator a peccatis nō
 absoluit nisi deo satisficiat qz quociens peccamus tociens dei de
 bitores sumus. Et ideo oramus quondie in orōne dominica:
 Dimitte nobis debita nostra. Vnde Aug. in libro de pñia *Ad*
agendum pñiam non sufficit mores in melius comutare ⁊ a ma
lis factis recedere: nisi ⁊ de hīs que facta sunt dño satisficias per
penitencie dolorem. p humilitatis gemitū. p contritionem cor
dis et sacrificium boni opis. Vnde Bern. Si vis agere pñiam
 oportet te membra corpis affligere et iudicare teipsum. vt non
 inedas in manu viuentis. Secundo circa precepta vt ea implea
 mo Ecclia. 3. Que precepit tibi deus illa cogita semper. Absq3
 enim illis patriā eterne beatitudinis intrare nō valemus. *Mat*
19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata dei. Vbi sciendu3
 q diuina precepta adeo catenata sunt vt qui vnuz transgredit
 omnia transgrediatur. quia si vnus circulus catene confringitur
 omnes qui p eam ligant dissoluntur. sic etiam cum quis vnū
 mandatum transgreditur: tantuz est ac si plura transgredere
 licet in pluribus grauius peccet Jacobi secundo. Si quis autem
 legem seruauerit. offendens aute3 in vno factus est omniu reus

Sapient. cap. 5

Isaie cap. 43

cap. Decimo nono.

Sermo

Sic patet quod qui in vno peccato mortali offendit deum: inimicus dei constituitur. et si sic decedit eternaliter damnatur: non tamen tantam penam habebit quantum ille qui in multis transgressor fuit. Unde hic queritur utrum precepta sint leuia que aliquibus graua videntur. Respondeo, primo leuia sunt magna caritatem habentibus. quia caritas omnia suffert: omnia sustinet. Mat. xi. 12. Iugum enim meum suauis est et onus meum leue. Secundo graua sunt modicam caritatem habentibus. de quibus dicit Mat. 7. Recta est via que ducit ad vitam. unde psal. Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Tercio debemus cogitare christi passionem prima. Pet. 3. Christo in carne passio et vos eadem cogitatione armamini scilicet contra omnia mala. Unde Augustinus de verbis apostoli. Nec decetia tanta fuit quanta cogitari potest. Nam quomodo superbia sanari potest si humilitate filii dei non sanatur. et quam impietatem sanare non potest pietas. Item sciendum quod certissimum signum est quod homo christum diligit quando passionem et mortem eius frequenter cogitat. Ratio est. quia amor non est nisi quidam motus amantis in amatum. Et ideo amor cordis hominem quietere non sinit sed quotidie mouet eum ut cogitat de amato Mat. 6. Vbi est thesaurus tuus ibi est cor tuum. Quarto mortem propriam quam propter quam certa quam amara sit ut et vitam nostram emendemus et peccata vitemus Eccl. 7. Memorare nouissima tua etc. Unde hic queritur utrum terminum hominis prefixum quis possit excedere viuendo vel preuenire moriendo. Respondetur quod unicuique statutum est a deo quam diu viuere debeat in hoc seculo ultra quem terminum non potest viuere vnum momentum. Unde dicitur Job. 10. Constituisi terminos eius qui preteriri non poterunt, potest tamen quis terminum vite sue anticipare siue sit in armatos siue in bestias ruendo: siue veneno: laqueo seu flammis se ingerendo. sicut mercenarius prauis moribus potest efficere: ut non solum mercede priuetur: verumetiam ut ante conductum tempus expellatur. De hoc habet exemplum in veteri testamento. Deus eduxit filios israel de egipto ut daret eis terram promissionis. quam tamen propter peccata sua non sunt adepti. Sed antequam ibi venirent: qui fuerunt. 20. annorum et perierunt terram egypti omnes in deserto mortui sunt. excepti. 2. oab et Josue et caleph. Quinto circa districtum iudicium vbi reddemus rationem de iudicio cogitationibus et inuidiosis similiter de verbis otiosis nocuis et que manifeste sunt contra deum et proximum. scilicet iurando per deum: blasphemando maledicendo etc. verba scurrilia et mendosa proferendo. similiter de opibus

xxxix

malis commissis et bonis omissis. Hoc extremū iudiciū expref-
 sit Hieronimus dicens, Siue comedo siue bibo siue dormio quo-
 tidie sonat hec vox in auribus meis: surgite mortui venite ad iu-
 ditium Verū. Nulla res sic a peccato conseruat sicut terroꝝ iudi-
 cij. Sexto circa penas inferni vt precaueamus nos ab ipsis quia
 sunt amare multiplices ⁊ eterne. si em habent sinez aliqd essz
 Sed fm Bedam, in inferno nulla est redemptio nec doloꝝ mi-
 tigatio, Septimo circa gaudia eterna: vt ea desideremus et di-
 gna pro eis opemur. Hieronimus in epla, Nullus labor durus
 nullum tpus longuz videri debet quo gloria eternitatis acqui-
 ritur. Vnde de hoc in psal. Qm mille anni x̄. Exempluz q̄ ois
 labor huius mundi nihil est respectu gaudioꝝ ⁊ pene future.
 Hoc quere in promptuario. ij. q. Quantuz ad terciam partez
 dicit hic Aplus. Sufficientia nostra ex deo est, Vbi scienduz q̄
 nos non sumus sufficientes ad bene operandū. Nam fm Bedā
 tria sunt in bono opere. Primo cogitare. deinde velle ⁊ perficere
 Gracia dei primū opatur in nobis sine nobis immitendo bonā
 cogitationez nos preueniendo. Scdm nobiscuz. qz immitendo
 bonam cogitationez nos sibi per assensum iungit. Tercium per
 nos facit. qz facultatem ad opus tribuit. Vnde ppheta. Omnia
 operatus est dñs Joh. 15. Sine me nihil potestis facere, Secundo
 homo non sufficit ad psuerandū in bono mcepto. qz fm Greg.
 Cito bonum amittit. nisi a largitore custodiatuz. Notanduz q̄
 presumptio infirmitatis multis ē occasio ruine. ideo petrus cor-
 ruit: quia pre ceteris presumpsit. ergo quilibet nrm semp debet
 stare in timore dei etiam q̄ntumcuqz per se dñs Ecclia. 27. Si nō
 in timore dñi te tenueris instanter: cito subuertetur domus tua
 Verū. in tractatu de septem domis. Connexa sunt quidez timor
 et religio. nec manere potest alterum ab altero.

Domnica tridecima post penthecosten
Epistola Pauli ad Galathas.

Matres. Abrahe dicte sunt promissiones ⁊ semini
 eius. non dicit et semini q̄si in multis sed quasi
 in vno. ⁊ semini tuo qui est x̄ps. Hoc autē dico te
 stamentuz confirmatū a deo: que post quadringentos et
 triginta annos facta est lex non irritum facit ad euacuan-
 dum promissionē. nam si ex lege esset hereditas. iam nō
 ex promissione. Abrahe autē per repromissionem donauit
 deus. Quid ergo lex: propter transgressores posita est do-

Sermo

nec veniret semen cui promiserat: ordinata per angelos
in manu media toris per ihesum cristum.

Sermo super Epistola pcedenti xxx

Gen. ad Galat. cap. 3.
Abrah dice sunt promissiones. ad Galathas. 3. *Aplos*
ex corde salutem nostrā sicens: preponit nobis promi-
siones abrah: vt de eisdem prouocati ad consequendas
eas efficacius laboremus. Sic nunc gesta sanctorū: nunc eorum
promissiones. nunc gloria eorum in scriptura nobis sepe pponunt
vt ex eorum consideratione inflammati ad imitandū eos nunc ani-
mus noster fortius inardescat. Ergo dicit h. Abrah dice sūt
promissiones. quas si hereditare cupimus debemus opera ipsius
in quibus promeruit promissiones imitari. sicut em̄ filius qui est
semen patris et matris debet bona patris hereditare. sic etiā idē
filius debet patrem in vita et moribus imitari. In signum huius
dixit ihesus iudeis qui gloriebant se abrah esse filios filios. vt
habetur Joh. viij. Si abrah filij estis: opera abrah facite. Vñ
in pñti sermone tria sūt dicenda. Primo de operibus et obsequiis
abrah. Secundo quō tria faciunt nos vñiri deo. Tercio de fide
catholica et etiam de peccatis infidelitatis cū duobus exemplis.
Quantū ad primū Obsequia que abrahaz deo exhibuit in tri-
bus apparent. Primo abrahā ad deū habuit deuotionē. quia
tempe suo totus mōs excepta sola domo sua tūz familia sua erat
ydolatrie subiectus. Ipse i medio nationis prauę et puerse vnū
deum coluit et colendo predicauit. vnde tradunt hbrei qd cum
chaldei cognoscerent eū non adorare ignem quez ipsi pro deo
adorabant et colebant et ipse colere recusabat. proferēt enim in
ignem et etiā aran fratrem eius. De quo dicit Gen. Mortuus
est aran in vr chaldeoz quod interpretat ignis. abrahā autē
a deo miraculose liberatus est. De quo dicit Gen. 15. Ego sum
dominus qui eduxi te de vr chaldeoz. et ppter fidei deuotiōem
promisit ei dñs benedictionē. Nec autē benedictio nihil aliud
est qd honoz magnificentiā. potestatis exaltatiō. diuitiarū et am-
pliatiō. et omnium aliaz rez que homines in hac vita possunt
facere reuerenduz Gen. 12. Magnificabo nomen tuū vehemens-
ter. et sicqz benedictus et benedictam te benedictibus. Secdo ha-
buit ad deum spei erectionē. de dei promissis nihil hystans.
Nam cū esset absqz liberis et iam esset centenarius et sara nona-
genaria: promisit ei deus vt semen suū multiplicare vellet sicut
stellas celi, vt legit Gen. 17. In quibus omnibus nihil hystant. h

Gen. cap. 8:

Gen. cap. 12

XXXX

firmiter credidit et speravit. Unde dicit ad Hebre. 11. fide cre-
didit abraham deo sciens eum esse fidelem quod promisit ei dare. Di-
guum quippe fuerat ut qui totam spem suam in deum posuit a deo
protegi singulari gratia mereret Gene. 15. Noli timere abraham
ego protector tuus sum. Tercio habuit ad deum veram obedi-
entiam. quod que imperavit ei deus proptissimo animo obediuit vi-
delicet de terre egressione. cum dixit egredere et et statim reliquit
patriam suam propter obedientiam. Secundo obediuit impie car-
nis vulneratione cum precepit ei Gene. 17. Circumcides te. Ter-
cio obediuit in filii oblatione Gene. 22. Tempta de. et di-
xit ad eum abraham: tolle unigenitum tuum filium tuum ysaac et offer
illum in holocaustum super unum montem quem monstravero tibi
Et commendatur obedientia eius in proptitudine. quia mox de
nocte surrexit et omnia que necessaria erant preparavit. Sic in
constanda quia per triduum reduxit filium ad imolationis locum
nec propositum mutavit sed semper paratus fuit adimplere man-
datum. Magna enim obedientia fuit in recessu a patria. maiore in
circumcisione. maxima in filii oblatione. qui utique ex obedientia
occidisset. nisi angelus domini prohibuisset eum dicens. Ne exten-
das te. Quantum ad secundam partem dicit hic Augustinus. deus
unus est. Circa quod verbum ad nostram doctrinam est sciendum
quod tria faciunt homines uniri deo. Primum est nostre voluntatis
ordinatio. Nos videmus ad sensum quod quoniam aliqua duo sunt bene
ordinata et coniuncta: sicut patet de duobus lignis per carpenta-
rium apte coniunctis: tunc talia bene sunt unita. Consimiliter
voluntas nostra dicitur ordinata quoniam ad hoc se habilitat ad quod
est ordinata ut suo creatori subiatur et se sue voluntati confor-
met. Et quoniam voluntas hominis isto modo est ordinata: tunc fit unio
inter deum et spiritum hominis. Juxta illud apostoli. Qui adheret deo
unus spiritus efficitur cum eo. Super quo dicit Augustinus. Semper
voluntatem dei faciens unus spiritus est cum spiritu domini. Unde
hic queritur. utrum homo teneatur voluntatem suam conformare
divine voluntati. Respondet sanctus Thomas. 2. 2. q. 19. tenetur forma-
liter scilicet quod homo velit in communi iustitiam et ordinem dei conser-
vare. sed materialiter conformari non tenetur: ut in morte patrie
uxoris: matris vel huiusmodi. Secundum quod facit uniri deo est
contemplatio per iugem amorem. Nos videmus ad sensum quod
ignis ad quod agit sibi unit: sicut ferrum ignitum et ignis unum

Gene. cap. XV

Sermo

untur. Consimiliter amor nihil aliud est quam unio et nexus ad in-
uicem duorum. scilicet amantis et amati. unde qui vult deo uniri: ista
duo veraciter habere debet. nam talis qui sic deo uniri ex arden-
tissimo amore totaliter transformatur in ipsum Augustinus. Talis unus
quisque est qualis est eius dilectio. Si inquit terram diligis terra es
si deum diligis deus eris. Tercium quod homines facit uniri deo
est panis celestis. Manducatum ex pane vel quocumque alio cibo cum
cibato unum efficit. Et simili panis celestis est panis angelorum
inter omnia virtutis summe: nam perfectissimam unionem facit anime
ad deum ut dictum est a beato Augustino. Non tu me mutabis in
te sed tu mutaberis in me: sicut si cibus corporis mei esses, multum
deus poterit anime conferre in hac vita quam se digite preparat ad
huius sacramenti susceptionem. Unde apostolus. Quod non tunc illo
nobis omnia donavit Augustinus. Quando Christus manducatur vita man-
ducatur Ioh. 6. Qui manducat me vivet propter me. Quantum
ad tertiam partem dicit Apostolus. Promissio ex fide Iesu Christi datur
credentibus. Pro quo sciendum quod lumen fidei facit nos agnos-
cere dona que facit nos assentire illis que naturaliter scire non pos-
sumus. Unde credimus quod beata virgo maria permansit virgo
et quod deus homo factus est. et quod sub parva hostia sit tam magnam
corpus sicut in cruce pependit. illud excedit omnem sensum huma-
num. et non potest apprehendi nisi per fidem Gregorius in omel. Fi-
des est eorum res que apparentiam non habent. que autem apparent
fidem non habent sed agnitionem. nec fides habet meritum cui
humana ratio prebet experimentum. Unde de hoc dicit in decre-
tis. Fides comprehendit que supra rationem sunt. Notandum quod
secundum Holkot super libro sapientie. Lumen naturalis intelligentie potest
hominem ducere ad deum. Et probat hoc de sancto Cornelio: sicut
habetur Actuum. 4. quem deus non permisit errare finaliter sed bea-
tum petrum misit ad eum ut eum informaret. ut dicit ibidem. Item
Holkot. quod si quis non abuteretur intellectu et affectu: sed elevaret
intellectum et affectum in deum. sic quod illa duo non essent ligata ter-
renis: tunc in tali lumine naturali duceretur homo ad deum. et
tamen hoc esset ex gratia que est communis et que nos omnes pre-
uenit. Unde hic queritur. utrum peccatum infidelitatis sit ma-
ximam peccatorum. Respondet sanctus Thomas. ij. ij. quod sic. ra-
tio est: quod peccatum formaliter et realiter stat in aversione a deo

Juxta illud Isa. 59. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos et deum vestrum. Sed per infidelitatem homo magis elongatur a deo quam per aliquod aliud peccatum. ergo infidelitas est maximus peccatorum. et per se inducit mortem eternam Mat. Qui vero non crediderit condemnabitur. Niere. 3. Qui non credit iam iudicatus est. Unde hic queritur que infidelitas est maius peccatum. Respondet sanctus Thome. ij. q. i. Heretici qui profitentur fidem euangelij et tamen corrumpunt grauius peccant quam iudei qui fides euangelij nunquam susceperunt. et iudei qui susceperunt figuram eius in veteri testamento: quod male interpretando corrumpunt grauius peccant quam gentiles qui nullo modo fidem euangelij susceperunt. Secundo queritur utrum christiano liceat communicare cum infidelibus Respondet Thome. Qui firmi sunt in fide: ita ut ex eorum communicatione cum infidelibus speratur magis illorum conuersio quam horum subuersio: non sunt prohibendi communicare cum infidelibus. simpliciter autem et infirmi prohibendi sunt ne sine magna necessitate cum eis conuersent. Tercio queritur utrum ceteri infideles compellendi sunt ad fidem recipiendam. Respondetur quod non debent compelli ad fidem asperitatibus sed potius duci auctoritatibus scripturarum et rationibus et dulcibus verbis. nam coacta seruitia non placent deo Quarto queritur utrum liceat trahere per munera iudeos vel ceteros infideles ad fidem suscipiendam. Respondetur secundum Ray. Infideles trahi possunt ad fidem promissionibus et muneribus. Sed addit ibidem guillerinus quod non sunt danda munera propter fidem recipiendam ex pacto. sed si uellent baptisari et timerent paupertatem inter christianos: posset eis aliquid dari vel promitti. Item posset christianus infideli dare non propter fidem recipiendam sed propter beniuolentiam captandam. ut sic eum facilius posset conuere. Quinto queritur utrum pueri infidelium et iudeorum inuitis parentibus sunt baptisandi. Respondet sanctus Thome. non licet. sed quando ad annos discretionis peruenerint possent fidem recipere etiam parentibus inuitis Si tamen in articulo mortis hoc facerent dicit Guill. credo quod non peccarent. Sexto queritur utrum christianus quando tenetur subire martirium sub precepto. Respondetur Thome. quod christianus debet habere animam preparatum ut potius se occidi permitteret quam fidem negaret: vel etiam mortaliter peccaret. et sic etiam relinquere propria bona temporalia cadit sub precepto ad quod debet esse paratus animus christianus. Augustinus. Sustinere rapinam bonorum suorum debet quis magis quam christum negare vel mortaliter peccare. Ratio

Sermo

est: quia quilibet xpianus tenetur magis diligere deum q̄ se-
ipsum, peccare autem mortaliter est facere contra deum. puniri est
aliquid pati contra seipsum. unde caritas dei hoc requirit ut qui-
libet xpianus debet potius quamlibet penam sustinere q̄ fidei ne-
gare: vel alias mortaliter peccare. Sed in speciali descendere ad
hanc penam vel illam non tenet. quinimo stulte faceret si quis
seipm vel aliu sup huiusmodi particularibus penis sollicitaret. Suf-
ficiem in genere hoc bonum habere ppositum et sperare in dei
gratiam q̄ bene aptus esset si necessitas adueniret. In necessita-
tis em articulo multi exigui in fide reperti sunt diuino auxilio
assistente martiriū animose tolerasse. Septimo quent hic an
expediat homini huiusmodi imperfecto sponte martirium subire
R̄ndetur q̄ nisi quis diuinitus sit motus martirium subire in-
cautum est. plures siquidem fuerunt xpiani quos metus penarū
oppressit. et ante congressionem t̄ror elisit. Et fuerunt tales in
multitudine magna ut per Eusebiū li. 8. ecclesiastice hysto-
Ultimo nota exemplū quō sacerdos catholicus ad probandā
fidem catholicam esse veram ab igne non est lesus. hoc quere in
proptuario folio tercio.

Dominica. xiiii post penth. Ad Gallathas ^{cap. V.}

Ratres. spū ambulate: et desideria carnis non per-
ficietis, Caro em concupiscit aduersus spū. spū
aut aduersus carnem, hec em sibi inuicem aduer-
santur: ut non quocūq; vultis illa faciatis. quod si spū
ducimini non estis sub lege. Manifesta aut sunt opa car-
nis que sunt fornicatio: immunditia: luxuria: ydolorum
seruitus. veneficia. inuidia. contentiones ire rixe dissensi-
ones. secte. inuidie: homicidia: ebrietates comestiones
et his similia que predico vobis sicut dixi qm̄ qui talia
agunt regnū dei non consequentur. Fructus aut spūs est
caritas: gaudium: pax: patientia: longanimitas bonitas
benignitas: mansuetudo: fides: modestia: castitas. Aduer-
sus huiusmodi non ē lex. qui aut sunt xpī carnem suam
crucifixerunt cum viciis et concupiscenciis.

Sermo super Epistola pcedenti. xli.

Piritu ambulate Gall. 5. In Ep̄la hodierna apostolus
nos inuitat ad vitam spūalem discedens vitam carna-
lem. ergo dicit hic in principio eplē. Spiritu ambula-
te et desideria carnis non perficietis. Unde in p̄nti sermone

et modestia

Ad Gallathas. 5. cap.

te et desideria carnis non perficietis. Unde in p̄nti sermone